

rint, nonnullæ autem cum magna populorum strage corruerint. Nec quicquam deinde boni, anno videlicet post Christum natū M. CCCC. XCII. tres huic mundo soles portenderunt, vtpote quos haud ita multo post sequuta sunt horrenda illa longæque funestissima bella & prælia inter gloriosissimum regem Rhom. Maximilianum, & christianiss. regem Gallorum ob clarissimam Britannia ducissam subnata & gesta, & paucis ante annis, & nescio quã vere, sopita. Iam vero demum quid soles illi tres, qui anno post Christum natum M. D. XX. die Ianuarij VII. in florentissimo tum Archiducatu Austria non sine multorum admiratione ad solis ortum comparuere, portenderint, nemo est, qui Vienna ipsa Pannonia adeoque Austria ciuitatum regina multo celebratissima certius nouit, vt quæ illorum portenta cum summa sui clade & strage, nec absque nostri omnium tam dede core quam pernicie sic experta est, vt eorum nondum certo resciat finem. Atque nimirum magnopere verendum est, ne tres illi tum soles posthac sua portenta paulo certius exhibeant in eis tribus solibus qui hoc quoque anno effulserunt, quemadmodum non parum multipassum argumenta præmonere verius quam declarare videntur. Faxit deus ille Maximus vt in suam cuncta cedant gloriam, solus quæ futura sunt proculdubio noscens, cui quicquid huius est apparitionis haud ilibenter adeoque eius (vt debet) misericordia commiserim. Qui tamen interea nequaquam inficias iuerim, fieri posse, vt idem deus Optimus Maximus hac in parte non omnino sit seclusurus Astronomorum & Philosophorum placita, vt per ea futurorum nos & certius & salutarius admoveat. Illa autem ipsorum placita volunt eiusmodi soles apparentes, cooperante natura, vbi paulo viridiores aut nigriores appareant, aquarum inundationes: subrubescos vero radiisque oblongis protensos, haud dubie vehementissimos ventos aut certe terræmotus, atque adeo interim sic efformatos pestilentiam, belli rabiem, sanguinis effusionem, cædes, discordiaque regum & hoc genus potentatum, imo & illorum aliquoties interitum subindicare. Sunt quoque qui diuinantes potius quam

ratiocin.

ratiocinantes contendant eiusmodi soles ad naturam quodammodo iridis inter Monarchas & Potentatus præsignare nescio quæ pax & fœdera. Quos optauerim vere vaticinari, illisque spiritum adesse veritatis & pacis.

¶ Quid apprens in cælo effigies dimidij hominis sanguinea, gladiumq; in manu tenens portenderit.

CAP. III.

ANNO pariter præsentis visam perhibent in nonnullis Italiae locis & alias in cælo sanguinolentam dimidij ferme hominis effigiem, quæ gladium quasi manu quendam tenuerit. Quam etsi dignam admiratione putent & magni quiddam portendere, suam tamen ex natura causam & originem habuisse credi par est: de illius vero portentis haud equidem vsque adeo constare censuerim. Quis enim dubitat eam ipsam figuram fuisse phantasma, formamq; conceptam cæli quadam impressione, vti in cælo alia quoque tam interdiu quam internoctu fieri solita sunt, coloremq; sibi sanguineum ex dispositione syderis tum collucens, alium tamen diurno alium quoque diurno, aliumq; sereno & alium subobsuro tempore frequenter adsumere, quemadmodum in libro nostræ in Cometæ explorationis haud difficulter quis intelligit. Quæ de non est, vt in præsentia quicquã repetamus. Quamuis hæc ego parte non negauerim, huiusmodi in cælo figuram fortassis, deo sic disposito

I ij

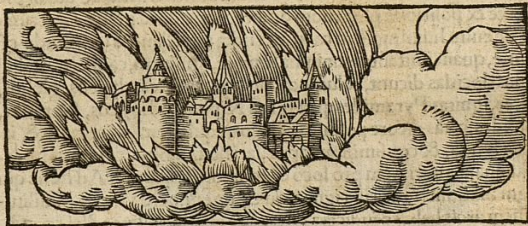
nente

nēe, non nihil portendisse, qd nobis haud quaquam sit negligendum, cum quod perinde animaduersa vulgo sit in manu gladium, vicumque phantasticum verius quam verum gestare minabūda, tum quia sanguineum colorem reddiderit. Hunc quem non est, vt vanum rideas, quum memoriae proditum liqueat, non sanguineum modo aliquoties colorem in caelo apparuisse sed & sanguine nonnunquam pluuisse. Siquidem Plinius adfirmet. M. Aelio & C. Portio Cons. sanguine pluuisse, ipsamque effigiem, quae pluit, spongiarum ferme similem fuisse. Cui & ipse Iulius Obsequens hac in re subscripsit, de qua & huius causa miror adeo nihil apud eos inueniri, qui Meteorologiam nobis descripserunt, quorū hęc & non nostra inter sunt. Sed quis ē, qui cuncta, praeter solum deū possit? quum nec, vt ille ait, omnia postumus omnes. Atque sane nec vicio nobis vertendum censemus, si hęc & hoc genus tam rara nos vel ex iusta parte fugiant, quae vel suo iure solum ipse nota habet deus Max. plurima super sensum nostrum ostēdens, ab oculisque nostris abscondens, nihil æque per illa quam a nobis ex animo timeri peroptans. Quam ob rem credi par est, illum nobis voluisse apparere tam portentosa hisce temporibus prodigia, vt vide licet sui nobis timorem paulo ferius incutiant. De quibus et quidē nihil nunc aliud auro promittere, quam nihil deum prorsus adeoque naturam ipsam frustra facere: ita nec incassum nobis eiusmodi prodigiosa apparere phantasmata, vt quae iam olim comperta sunt portendisse. Anno quidem post Christum natum DCCCLXIII. regnate Ludouico Imperatore. II. quum apud Brixianum Cisalpinæ Galliae vrbem tribus diebus totidemque noctibus sanguine pluisset, tēpore non multo post Sarraceni ex Africa progressi Beneuentorum regionem depopulati sunt, adeoque cuncta sanguine humano conspurcarunt. Subque id tēpus ita passim imprimis autem Rhoma, succreuerunt flumina, tamque inundarunt aquae, vt ea quidem inundatione vulgo credi ceptum sit instare diluuium. Sileo interim quantam sub ea tempora cladē Sarraceni post subactam Cretam Italiae intulerint, quum ij pene omnes vrbes in sinu Adriatico ab Ancone Hydruntum vertētes vbellica

Min. lib. 2.
cap. 18.

bellica oppugnarint & occuparint, aut illas certe fugientibus praetimore incolis incenderint ac combusserint. Insuper quoque quā circa salutis humanae annum M. C. XXV. regnante Henrico V. Imperatore vel non ita multo post tēpore Idibus Iunii in agro Aemiliano & Flammineo & apud Rauennam & Parmam sanguine pluisset, subsequuta fuisse memoratur hyems omnium longe asperissima, fameque subinde validissima, hiesque interim animalium agrestium & cicurum. Auertat proinde deus Optimus eadem stragemque sanguinolentam, quam nobis alicubi videtur minari, quae nuper sanguine a suo gladio apparuit in caelo, portente rosa effligies: maxime, qd hoc genus simulachrorū speciem Plinius iudicauerit caeteris esse multo terribiliorem.

¶ Quid nā arx ignea in caelo conspecta sit, ac portenderit.
C A P. III.

NEc eos adfingere quisquam putemus, qui non procul hinc in caelo se vidisse adfirmat figurā a rei cuidam prorsus simillimam eamque igneam. Siquidē ipsam pariformiter, vt alias in aere impressiones igneas, natura quamuis inordinatior, producat. Quo sane pacto caeli ipsū nonnūquā ardere aiaduersum ē, huiusque factū alicubi hiat, quē Casma vocat. Cuius aliquando tā sublimis ardor est vt iter ipsa sydera videatur, aliquādo tā humilis, vt speciē longin-

longinqui incendiū præbeat. Ita sane sub Tyberio quondam Cæsa
re, cohortes in auxiliū Hostien. Coloniam cūcurrerunt, tamquam
conflagrantis, cum cæli ardor fuisset per magnam partē noctis pa-
rum lucidus crassi fumidique ignis. Eiusmodi vero flammæ genera-
tio in hunc fertur gigni modum. Terrā quidem ferunt ab sole
calefactam duplicem emittere spirationem. Vnam calidam & sic-
cā, & hanc exhalationem nuncupari, alteram calidam & humidā,
& hanc appellari vaporem. Atque exhalationem quidem natam esse,
vt supereminet, quia leuior, vaporem vero humidum, quia graui-
or, subsidere. Iam vero, quia ignis (quod satis in confesso est) cæ-
lo conuius est & conterminus, & pars aeris suprema conuia igni
& in igne locata, sub se quens est, exhalationem illuc pertingentem
facile inflammari, pararique portentosa quodammodo incendia, vel-
luti fumum apud nos inflammari facile videmus, quum flamma sit
siccī spiritus ardor. Ipsī autem Astrorum & hoc genus rerum pe-
riti tradunt hæc flammas & incendia tam multitudine quam pau-
citate & positione plurimum differre, imo & id genus Epicuræ
ta, sic enim huiusmodi in cælo incendia appellant, a similitudine fi-
guræ, quam imitantur, nomina sumere, nimirum, candelas, trabes
quas docidas dicunt, columnas, lanceas, teretes, clypeos, globos,
faces, ignitas Pyramides: præterea Xiphias, Hippeos, Ceratias,
Bolides, quas dicere possumus gladios, equinas iugas, cornua, & ia-
cula ignita, & consimilibus appellari nominibus nec minus inter-
dum quam inter noctu pro loco & tempore apparere. Ad hunc qui-
dem modum figura illa ignea, que nuper noctu visa est, similitu-
dinem arcis habere iudicata est, atque ob id arcis ignea dici cecepta.
Num autem quid sigillatim portenderit haud satis scio, quam
tamen vbi id genus igneis in cælo figuris, quæ & suis alibi tempō-
ribus apparuerunt, contulerimus, profecto ipsam significatu & q-
dem paulo peiore vacuum non dixerimus, vt cunctis productam a
natura, qua sæpenumero ceu ministra deus ille Opt. Max. pro in-
estabili sua sapientia vti consuevit. Certe constat, Plinio referē-
te, ardentibus olim in aere trabibus, visis Lacæ demonios classe vi-
ctos imperium Græciæ amisisse. Propterea, eodem testante, quum

quondam olympiade C. vij. anno tertio caderet ad terras e cælo
incendium, regem Philippum cecepisse Græciam ad summam pe-
ne interpeccionem quate re. Nec olim portenderisse multum boni
clypeum illum, qui. L. Valerio. Cn. Mario Cor. ff. ardens ab oc-
casu ad portum scintillans, occasum solis transcurrit. Nonne quo-
que ignis ille, qui anno post Christum natum. D. C. xxiiij. vel cir-
citer e cælo cecidit alicuius mali prænunciū credi ceceptus est?
quando quidem tempore non ita post multo Saraceni contra Im-
per. Eraclium Antiochia potiti sint, atque tum sub sequenta sit pe-
silitentia longe sæuissima, vt pote quæ mensibus æstiuis aliq̄ mil-
lia hominū crudeliter consumplerit. Insuper quid non multis ab
hinc annis hoc genus in Austria igneæ impressiones, sub cælo tū
conspicte prænucciarint, suo nunquam satis deplorando dispen-
dio Vienna illa Pannoniæ nobilissima facilius cogitat quam enar-
rat. Atque vtinam illiusmodi portenta suum profus in Germa-
nias effectum compleuerit.

¶ Quid exercitus in cælo vna cum bellicis instrumentis
apparens, sit aut portenderit.

C A P. V.

Denique non desunt apud nos bona & perfecta fide & haud
quaquam contemnenda autoritate viri, qui constanter ad
teuerant se plurimis in locis præcipue tamen sub cælo Rhensi
K & cis

& cis Rhenum nec admodum procul a Maguntia versus Francofordiam, quod oppidum est Imp. ad Moganum, non solū animaduertisse sed & plusquam euidenter conspexisse, exercitum quandam haud secus atque prælio accinctum, penesque hunc lanceas ac milites, qui eas gestarunt digladiantes, armis indutos, seque propemodum audisse sonitum armorum, clangoremque tubarum, &cæt. Iam quo pacto hoc genus phantasmata in cælo prodicantur, facile fuerit ex capite præcedenti, ubi de ignea arce disputauimus, agnoscere, quoniam utriusque cælestis igneae impressio causam dare solet at perinde naturalem. Ne haec tamen huiusmodi bellica in cælo instrumeta, utcumq; phantastica potius quam vera magisque a natura quam præter naturam sine significationibus apparuerunt, quæque interim frequentius tristitia quam læta subindicarunt, simodo veridicis Historijs & Annalibus stādum censuerimus, quibus utique nostram vel ideo non illubenter fidem obstringimus, quoniam illas verum dixisse maiores attestentur. Cymbricis quidem bellis accepimus, inquit Plinius, armorum crepitus & tubæ sonitus e cælo auditos, crebroque & prius & postea. Id quod factum credimus sub tempora, quibus mortem oppetijt trucidatusque est Iulius Cæsar: si quidem tum varia sint prodigia multis in locis & Rhomæ præsertim animaduersa. Velut in Odis F. Horatius haud obscure meminit, eorumque non immemor fuit Vergilius, ita canens:

Armorum sonitum toto Germania cælo
Audijt, insolitis tremuerunt motibus alpes

¶ Nec ea portenta & prodigia siluerunt Lucanus & Appianus hoc eque genus Poetæ & Historici. Tertio quoque Consulatu Marij ab Amerinis & Tuderibus spectata scribit idem Plinius arma cælestia ab ortu occasuque inter se concurrentia, pulsilque ab occasu erant. Atque quom olim Hannibal traiecturus esset Alpes bellumque illud memorabilissimū Rhomanis illaturus, apud Aphros parmæ in cælo visæ sunt, solinterimque cum luna.

Plin. lib. 2
cap. 19
Eutro. li.
2. cap. 1.

luna pugnasse conspectus. Nonne etiamnum Hierosolymis horrenda clades supremaque pestis portendebatur? quum (quod sacra testantur literæ simulque Iosephus cum illis) Antiochus secundam profectionem pararet in Aegyptum, contingeret per vniuersam Hierosolymorum ciuitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes & hastas, quasi cohortes armatas, & cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus & galeatorum multitudinem gladijs districtis & telorum iactus & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarū. Nonne præterea & id genus in cælo prodigium eidem quondam ciuitati portendit exitium? Anno quidem, testibus Iosepho & Eusebio, quo Hierosolyma excisa sunt a Rhomanis. Titū Vespasiani ductu, sydus gladij figura in cælo apparuit, ipsi ubi imminens, currus diuersis cæli regionibus vagantes obseruari sunt, & armata acies visæ tranare nubila. Demum acies igneæ, quæ quondam simili modo in cælo apparuerunt, & sparæ plurima parte noctis visæ non parum multa mala portendere videbantur, quæ subinde sequuta Annales referunt. Vnde haud obscure quis conijcit, quid portenderint nuper apud nos in cælo prodigia, in speciem armatae cohortis apparentia. Deus proinde Optimus Maximus auerat funesta bella & prælia, quæ illa creduntur olim futura prænunciassent, nec nisi deo ipso duce per orbis Monarchas submouenda. De quibus tamen aliorum esto iudicium.

¶ Quid partus prodigiosus nuper portenderit.
CAP. VI.

¶ Inter cætera huius anni portenta, quæ profecto tam fuere multa quam satis horrenda, prodijt etiamnum partus plurimum monstruosus. Mulier quippe apud Alemannos peperit hoc nimirum anno puerum capite præter solitum ingenti, capillis in speciem

K ij tilia

tiliæ foliorum perinde sursum protensorum, brachijs valde pinguibus & oblongis, ventre pariter oblongo & obeso quasiq; succincto. Ex cuius vmbilico prodijt nescio quid similiter oblongi, speciem serpentis aut vermīs cuiuspiam referentis, qui & crura habuit admodum pingua, ceu hominis cuiusdam ætatis admodum prouecta. Cuius hic videre est imaginem & alterius quoq; duplici facie partus.

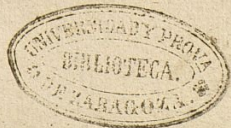
Hic vero monstruosus hoc tempore partus haud sane scio qđ potuerit aliud monstrare quam monstruosum qua nunc passim omnia laborant, confusionem, quando vniuersa pene modo confunduntur fierique ceperint monstris perquam simillima, vt pote sic quæque a suo dimota ordine, sicque summa imis & ima summis Babilonica quadam confusione permixta, vt ad ea magis obstupescas quam ad monstrum, quo de quondam poeta in hæc verba.

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, & varias inducere plumas
Vndiq; collatis membris, vt turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne.

Ad hunc sane modum credi ceceptum est, monstrum quod anno post Chr̄m natū D. CCCCXIII. regnate Imp. Ludouico. iij. capite canino cæteraque humanis membris prodijt, haud aliud
figri.

significasse quam monstruosam illius temporis conditionem, vt pote cum homines velut sine capite instar canum latrantes hinc inde vacillarint. Sic & monstrum illud, dux mulieres, quod circa tēpora Imp. Chunradi, id est, in Gallia natum prodit, omnia mēbra & singula vsque ad vmbilicū habentes, diuisimq; operantes, palam credebatur innuere tempus effceminatum, quod tum, vide licet Anno domini. M. cecepit, quippe quo (vti hac effceminata quoque nostra tempestate) homines non modo a fide christiana & religiosa pietate sed & a pristina virilitate nulla ducti necessitate, sed leuitate solum facili quadam pellecti deficere ceperint. Quamuis interim non defuerint, qui nescio quam ob causam paulo diligentius eiusmodi putarunt consideranda portenta, atque nequaquam negligenda, vt quæ nonnunquam comperta sunt perficere, quæ suis portendunt nomenclaturis, nimirum non incassum illa esse cecepta dici portenta & monstra &c. Sic pleriq; opinabantur monstrum, quod sub tempus Imp. Othonis. ij. in Valconia apparuit, duo habens capita, ab vmbilico & sursum diuisa, duoq; pectora & vna in parte vescens aut dormiens, in altera nil agens, palam monstrare monstruositatē Imp. Rhomani, qđ tū ex Schismatica qđ futura timebatur electione videbatur in duo capita scissum iri, quum essent, qui defuncto Imp. Othone ij. eligendum ducerent Othonem. iij. filium secundū, alij vero Henricum Bauriæ ducem Othonis primi ex fratre nepotem deposcerent. Ita quoque monstruosi quondam partus in Sæuicia sub tempora Rudolphi Imperatoris crediti sunt haud obscure monstruosam, quæ paulo post fuit, defectionem, quum & tum satis monstruosa fuerat in Rhom. Imperio confusio, per huiusmodi fortasse portentosos partus insinuata. Siquidem ipse Rodolphus ex Comitibus de Habsburg post longam Imperij vacationem & bonorum deuastationē communi principum voto rex Rhomanorum fuerit designatus & electus, idēq; vltimus fuerit ex ducibus Sugoꝝum Rhom. Imperator, quum illico post Chunradini Friderici Sæuici Imp. ex filio Chunrado nepotis mortem ducatus Sæuiciæ cum signis suis nobilitatis & armis defecerit, quando iam olim non paruo tēpore duces Sæuiciæ Rho

K. iij. marum

manum Imperiū gloriose gubernarant. Ita pariformiter prodigio si hoc genus partus, qui Anno post Christum natum D. C. XXII II. sub Imp. Eraclio passim prodierunt & in Græcia præcipue futururas monstruosi Mahometi calamitates portedere videbantur. Sic quoque infans, qui in agro Piceno anno Incarnationis domini cæ M. CCCCLVI. natus traditur dentibus, vi, facieque magnitudinis insolitæ, iudicatus est portendisse admirandam, quæ tum sequuta est calamitatem. Nonne quoque post natum Bisantij puerum quadrupedem & alterum duos habentem vertices, se quita, memoratur bestialis illa & plusquam monstruosa secta Sarracenorum, quæ tum breui tertiam ferme Christiani orbis partem corrupit. Id quod etiam nū credebatur præfigurasse Eclipsis solis, qui sub tempus anni domini DXXXIII. La mane vlt que ad meridiem ad tertiam sui partem horribiliter obscurat⁹ fuerat. Sed quid de id genus monstris plura referam? quorum huc temporibus tam multa passim subnata creduntur quam sunt huius temporis mala ubique multa. Quæ nimirum vt causam suā minime credam ex monstris istis trahere, ita non dubitauerim, quin eiusmodi portenta & monstra, ratione quadam occulta sæpius qd monstruosi portendant & monstrent, vnde & monstra portentaque nuncupari cepta sunt. Quod qui creditu censuerit indignum, is velim præsentia præteritis conferat simulq; sagaciter coniecturam faciat. Equidem quicquid huius est rei, quatenus mea interest, susque deque fecerim, liberum mihi de eo iudicium relinquens, quale cæteris quoque relinquendum censeo.

¶ Quid puella Rhomæ a latere aquam
lympidiss. desudans portenderit.

CAP.

VII.

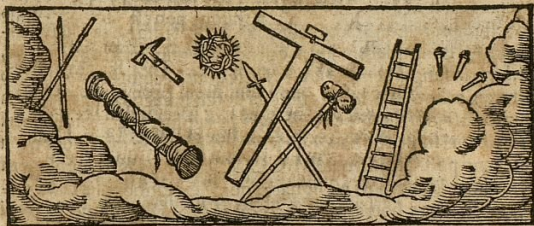
EX Rhoma iam pridem scriptum constat & vna quoque voce relatum, fuisse hoc nuper isthcad Iordani montem, anno puellulam VIII. fortasse vel septē annos natā, ex cui⁹ dextera ferme mamilla per pellem prorsus sanam non secus atque per cannam quandam aliquot & singulis diebus toridemque noctibus ac stantis quidem horis cum summa omnium admiratione tantum singulis quidem vicibus manauerit frigide quasi que fontanæ & lymphi dæ aquæ, quantum fortasse vix contineret Sesquimetretæ. Ipsam vero puellulam quæsitam, quo nam pacto ac vnde tam portentosa ex ea tanta aquæ scaturitio & fluxio? responderet: id ipsum facere puerum quendam capite nudum, indusioque candido vestitum. Res profecto non admiratione solum sed & horrore stuporeque plenissima, quæ nec apud me creditu digna fuisset, nisi testimonio tam multiplici quam oim quoq; exceptione maiore iterum atque iterum fideliter obfirmata. De cuius significato non est, vt quicquam in præsentia dicam, vt qui propter rei nouitatem adeoque ob causam nobis occultam plane ne queam, maxime q me frustra nec operæ p̄ciū putem facturæ &, quod dici solet, vltulas Athenas, si huius tã prorsus insolitæ rei que nunquam antea conspectæ interpretationē desumpsero post eos, qui degunt Rhomæ, id gen⁹ regi me multo doctiores, q; proculdubio magis rē tãtam habet p̄spectā. Quib. proinde qcqd hoc ē negotij dijudicādū relinquit, non aliud addens, quā me huiusmodi portentum pluris hac tempestate

pestatē facere, quam de quibus capite præcedenti diximus in vniuersum, omnia monstra, quamuis neutra putem prorsus posthabēda sed æstimanda quæque iudicio potius timoroso quam curioso, & ita quidem vt omnis absit vana superstitio. Quæ tū consuevit irrepere in hoc genus monstris, quum prorsus & indubitato creditur ac semp̄ aliquid nedī portendere verum etiā infallibiliter prænunciare. Id quod nefas sit creditu crediq; prorsus indignum & a christiana pietate omnino alienum, nisi referas quicquid inibi est aut apparet in diuinam providentiā & ordinationem, quæ huiuscemodi portentis haud aliter viatur atq; signis & monitorijs quibusdā, quibus tamen pleriq; opus esse contendunt secundis & intermedijs causis. De quorum opinione non est vt plurimis adfirmem vel negem, verum sufficere vnicuiq; crediderim, si credat nihil horum vel supra vel infra fieri, quod non numinis aut iussu fiat aut pmissu, maxime quod illiusmodi prodigijs monstris sacra Biblia passim non vacent, quæ nec incassum illuc relata putantur. Quamquam constet interim, hoc genus Ostenta, signa futurorum secundum naturam haberi non posse, quum nec illorum effectus, nec causa sint aut esse queant, nec ab ea simul causa dependant, a qua & futuri partiter effectus proficiuntur. Nam quid alioqui cum futuro euentu cognationis habere possit ostētū monstrum aliquod? An quia hoc vel illud ex agētis imbecillitate forte contigit vel ex defectu particularis naturæ vel materiæ scilicet repugnantis vitio, ad efficiendum aliquod, a nobis magnum adducetur? Ita autem eiusmodi monstra plerumq; suā habuisse causam & originem nec luri consulti quidem refragari videntur: vt qui philosophorum dogmate rerumque illarum experientia persuasi eum partū contra formā humani generis conuerso quidem more non humana figura sed alterius magis animalis quā hoīs procreatus prodigisset, haud debere parentibus obesse, quum modo ipsi statuti obtemperassent: quandoquidem huiusmodi partus fato nonnunquam imputentur nonnunquā casui, vt pote quod mulier in actu coitus fortasse de animali quopiam brutæ paulo vehementius cogitauerit. Quo quondam spe classe creditur Marti-

tius

ans. III. Pont. Max. qui quum intelligeret ex sua confobrinitate puerum prodigiosum, vt pote ad vrsorum similitudinem queculam, villosum, vnguibusq; armatum, rubore perfusus omnes vt forū imagines ex edib; suis abradi funditusq; submoueri curauit. Quod igitur ad mirabilia monstruosa attinet, nihil est, vt fufius agam, existimans de ijs hoc quidem superiore loco sat superque difputatum.

¶ Cruces in cælo sanguinæ: quid nam portenderint.
CAP. VIII.

PLerique omnes, quos ipsi bona fide hac de re interrogauim; constanter testeque consciētia testantur, se hoc pariter anno aliquoties præcipueque mense Iulio & Augusto in cælo animaduertisse non absque quodam & terrore & horrore figuras admodum crucis & aliorum Christi Iesu passionis instrumentorum atque eas plane sanguineas. Hæc sane causam an vel naturalem potius quam supernaturalem dixerim, non satis scio: quādoquidem vtraque subesse possit. Eiusmodi quidem apparentes cruces & hoc genus alias figuras etiam nutu solum, velut alibi columnam in deserto igneam, & rubum illic ardentem, deus ille omnipotēs nullo etiam medio procreare queat. Possunt & eædem figuræ vna cum suis coloribus natura, deo tamen cooperante, non aliter atq;

L. alia

alia Meteorologica impsiones pro loco & tempore fieri e fformarique ac interim nonnihil portendere. Nū vero frequentius qd boni quā mali p̄nuncient, color ipse coniecturam fortassis haud obscurā præbet. Ex sanctis profecto scripturis adeoq; veridicis literis non el am est, sanguineū, in celo præsertim, colorem horrēda notare. Quo nimirum pacto deus ille Opt. Max. sup omnia terribilis suā premiam illam nouissimā diei tribulationē iusta ex pte sanguineo colore declaraturus est, p̄ Prophetam dicens: Et dabo prodigia in celo, & in terra sanguinē, & ignem & vapore fumi. Sol conuertetur in tenebras & luna in sanguinē, antequam veniat dies domini magnus & horribilis. Et eadē de re Apocalypsis, Et factus, inq̄t, sol est niger tamquā saccus cilicinus, & luna tota facta ē sicut sanguis. Ad hunc qdem modum quando sub tempus Heinrici Imp. II. luna in sanguinem versa est, subsequuta commemoratur toto terrarū orbe famēs supra quā dici potest horrendā, tpeque non multo post in Italia sic peste laboratum vt plures cœperint haberi mortui quā supstites. Sanguineus olim polus, qui tali colore apparuit anno post Christū natū M. CCCCLXXX. tempestatem prius inauditā ceptus est signare, qua Constantinopolis cladē experta est longe horribiliss. Accedit modo tā portentuosō colorē figura crucis s̄ penumero vel in hominum vestibus in horrorem delabi solita, raroque non nisi sicutus magnæ cladis signum. Sub tempora quidem Caroli Magni. Imp. I. apparentib. in celo rubeis crucibus & hastis sequuta est maxima Christianorum strages. In Ronciuallo enim XV. M. de exercitu Christianorum a Sarracenis occisa perhibetur. Non possum⁹ proinde non vereri, huiusmodi celo prodigiosas figuras futurā nob aliquā portendere cladē propter neglectū sanctæ crucis signū, obq; post habitā lesu Christi passionē, quā in cruce factā fatemur, nobis obliuioni man datā. Nec em̄ vel dici vel audiri sine dolore potest, quam prorsus hoc tpe crucem Christi illiusq; saluterā passionem negligimus, at quib⁹ (proh dolor & dedecus) ipse Christi crucifixus haud aliter atq; quondā Gētibus & Iudæis plane fact⁹ sit scādalum & stultitia, qui eo prolapsi impietatis & ingratiudinis illū denuo crucifigimus,

gimus, adeoq; ip̄m dei Opt. filium ostentui habemus, nector prodigiosis admoniti signis poenitemus, nemp̄ poenam vel quamlibet definitam in nostri ipsorum interitionem indurata quadam infidelitate nihil pensi habentes.

¶ Panibus alicubi pluuisse quid portenderit.

CAP. IX.

Sunt adhuc in humanis plerique omnes, qui suis ad me literis Sex Apulia arguunt nigris illic in Sorensi ducatu panibus vsq; adeo tantisperq; pluuisse, vt inde aliquot milia porcorum depasta sint. Hac pluuia p̄inde atq; plurimū miraculosa multi ex animo perterriti causam ipsius & significationem deposcunt. E quidem quid hæc indubie præsignet, ignorauerim, sciens tamen hoc genus pluias & olim accidisse, rareretque eas aliquid boni subsecutum.

Memotia quidem proditum est, in Lucania pluuisse ferro, anno antequam Crassus in Parthia perijt, omneque cum eo Lucani milites, quorū magnus fuit in eo exercitu numerus. Cosanum quoque apud castellum tradunt pluuisse lanā quibus in locis sequenti anno est Annus Milo interfectus, quo causam dicente pluuisse quoque scribunt lateribus Anno M. CCC. LVI. Rhomæ apud Veneris portam sanguine, & in Liguria carne pluit. Nec multo post tempore confictus plane sanguinolentus ad oppidum Thaurinum a Christianis con-

L ij nis con-

sim sunt calamitates cum varietate horreda: Apud Antiu quondam quasi ex nubibus cruentae spicae in corbem ceciderunt, ceperitq; postea geri apud Thrasumenum lacum certamen illud famo-
sum inter Romanos & Hannibalem. In quo res traditur victi ab Hannibale Rhomani, caesaq; illorum XXV. M. atque VI. M. capta caeteris in fugam versis ac diffugentibus. Ita siligine alias pluif-
se fertur, sequutaq; sit fames haudquaquam vulgaris. Et regnante quondam Lothario Imp. grandine cecidisse produnt Annales, ac interim sub idem tempus fuisse granis durissimis miraeq; per omnia longitudinis. Ceperunt anno deinde sequenti Locustae p-
fertur in Gallijs usque adeo fructibus terrae segetibusq; incommo-
dare, vt postea fame & annonae caritate passim magnopere labora-
ri ceptum sit: quamquam & aliae plures tum coortae sint calamita-
tes, quas huiusmodi prodigiosa pluuię portendisse censeantur. Ca-
ueamus itaq; ne quid tale etiam nū experiamur posthac, quum vsq;
adeo fames illa & annonę, imo oim ferme rerum plusquam horren-
da caritas & penuria, qua nec adhuc laborari desitum prorsus est,
nihil omnino apud nos nec promouit nec profecit, quinimo parti
cepimus quam antea esse multo luxuriosiores partim auariores,
deo plane ingrati de fructibus omnigenis hoc quide anno satis a-
bunde perceptis, nec interim misericordes in egenos & inopes.
Id quod sane nos tam aegre habet quam quod maxime, praesertim
animaduertentes quā cuncta nobis elementa minetur nescio quid
malorum, quod per pauci corde percipiunt. Iam vero quia nonnul-
li scire satagunt causam pluuię tam prodigiosa. Quibus respon-
deo, & illa natura fieri posse cooperante per ipsam deo Maximo.
Quum enim pluuię sit nihil aliud quam vapor calidus & humidus
in aquam frigiditate mediae regionis aeris concretus, p̄ stillas de-
orsum cadens, constetque solem & astra vehementer humorē po-
tēte rē eleuare & attrahere, fieri potest vt aliquoties hęc etiā ali-
quādo grana cuiuslibet frumētū secū vsq; i mediā aeris regionē tra-
hant: quae inibi paulo diutius detenta in aliam transmutari possint
substantiam, vt pote pannaceam. Quę postea vel solis ardore cum
vapore illis resoluta, vel vi ventorum compressa non secus at-
que

que portentuosae pluuię suis in locis ad terram defuit. Sic quum
pluuię non nunquam plus solito inspissari (vt sic dicam) nimio
que calore intē diicipit, fieri solet ad modū sanguinis & rubra &
spissa p̄ ignē nubibus mixtā. Atq; hinc est, quod vulgo credatur
sanguinē pluere, itemq; lapidibus & ferro & panibus, ranis, pisci-
bus, vermibus idq; genus rebus alijs: quicquid enim cū vapore aqueo
simul eleuetur materia viscosa q̄ p̄ virtutē solis in id genus res &
substantias, cooperante illuc caelesti impressione, transmutari po-
test, maxime quā vehemens vētus vna cū humore res eiusmodi sub-
stollere potēs sit. Id qd̄ rex expiētia sapienter credi dignū fecit
¶ Quid nam Cometes, quinuper apparuit, esse perhibe-
atur, aut portenderit.

CAP. X.

IN confesso quidem est atq; manifesti-
tus quam vt in hac parte testes adici-
scatur, non vnū modo sed & plures toto
passim orbe hoc. s. post Christum natum
anno M. D. XXXI. e fuisse Cometas.
Frustra vero quicquid de illis de quorū pro-
gnosticis hoc loco sum repetitur, quum
mihi hac de re instum pene volumē, vt-
cuncq; proreptico stilo Explorationis ti-
tulo conscriptum sit, multisq; noibus i to-
ti orbis salutē Sereniss. & Inuictiss. Prin-
cipi, Caesari Ferdin. Rhomanorū, Ger-
maniarū, Hungariae, Boemiae q; regi, Ar-
chiduci Austriae, duci Burgundiae, & cae-
Incluytiss. domino meo gratiosiss. dicatum

Id qd̄ propterea huic duximus ad finē opi adiciendum, nec aliud
huic capiti adiungendum p̄ter hoc prognosticon doctissimi Pon-
ti Poetae de Cometis carmen, paucis ita habens:
Ventorum quoque certa dabunt tibi signa Cometae
Illi etiam belli motus, feraque armamantur
Magnum & clades populorum, & funera regum
L. iij. Vt quum:

Vt quum seu cæli occalum, seu solis ad ortum
Extulerint caput infelix, & crine minaci
Horrendum, late impleant terroribus vrbes.
Si steterint, certoq; loco vestigia figent.
Finitimi bello inuadent, ciuiliq; arma
Fœdabunt fœuas cognato sanguine dextras.
Sin ortum tendent versus, peregrina moueri
Bella suis, hostemq; externis adfore ab oris.

¶ Quid figura, nuper in cælo rotunda prope Cometam
portenderit.

CAP. XI.

PRæterea prope Cometæ, q vel Rhomæ comparuit, animad-
uersam phibent nescio quâ retunditatē, visu tamē, scio, mo-
dis omnib; terribilē, & iuxta deniq; illā nescio qd frustū vni; pal-
mæ manus sanguinæ nec procul cornua duo sursum. Modo vt
haudquaquā negē huiusmodi in cælo figurā refullisse, ita non opē
p̄ciū existimauerim, vt de illa deq; ipsius significatione in p̄sentia
multis agā. Sigdē non dubiū sit, qn cælestis q; & meteorica im-
p̄ssio causam illi vt alijs hoc gen; compluribus & originē dederit,
portēdatq; hæc ipsa scdm coloris, quo apparuit, naturā. Qd sane
cornutū simulachrū vel ideo pensandū pluris autumo, qm sangui-
nei coloris manū sibi propinquā habuerit. Is vero color quā fue-
rit olim

rit olim portentuosus, ex supra dictis haud obscure quis accipit,
vnde & quæ huc attinent reliqua de promenda putauerim. Sub fi-
nem tamen nolim lateat quenquam, eiusmodi rotundum tam po-
tuisse alioq; esse extra miraculum, quam sunt arcus in cælo ex-
tra miraculum frequentes & extra ostentum, quum nec pluuios
quidem aut serenos dies semper cum fide portendant. Quid,
quom id genus propemodum figuræ alijs quoq; temporibus i cæ-
lo comparuere: Proditum quidem literis est, Augusto Cæsare in
prima iuuentū vrbe in intrante stellam cum sole totis diebus & cir-
ca solis orbem ceu specie coronæ & versicoloris circuli fuisse vi-
sas. Insupe nec clam est, easdem existere coronas circa lunam &
circa mobilia astra cælo quoq; inhærentia. Ad quem sane mo-
di. L. Opinio. ij. Q. Fabio. ij. Conf. orbis. L. Porcio. M. Acil-
lio arcus circa solem apparuisse commemoratur. Quod vero hæc
in parte nonnulli plus equo submirentur cornua ipsa, quæ penes
manum sanguineam consp̄cta & quidem paulo altius adfirmantur,
ij sciant hæc ipsa cornua non secus illic atque alias figuras fie-
ri, quæ Philosophi Bolidas nuncupauerunt. Cuiusmodi Bolidas,
quanquam flammas Mutinensibus malis esse nefas prodit Plin-
tus, arguimento (opinor) illiusmodi figuras nescio quid porten-
dere rei bellicæ, quæ cornubus aliquando pro signis opus habet.
Adde quod etiam nuper cornua, quorum passim sacra mentio-
nem faciunt eloquia dei Opt. Max. maiestas, autoritas, poten-
tia, iusticia, seueritas & indignatio commonstratur. At de quibus
suo loco (dixi superis bene fauentibus) aliqua dicturi sumus, hic
contenti carminibus, quibus Pontanus erudite ex Aristotelis
Meteororum libr. id genus cælestium figurarum, de quibus hæc
parte disputamus, causam & diuersitatem depromptit in hæc
verba:

Siue igitur lato amplexu, multumq; coacta est
Materia, atq; ingens series, & longior ordo.
Seu contra breuis, & tenuem sortita vigorem
Quæ facies, quæ forma etiam, qualisq; figura,
Talis in aere perlucet vertice flamma.

Nunc.

Nunc iaculi in morem, validus quod miserit hostia.
 Nunc quales splendent Lychni loquearib. aureis
 Nunc quales tenues ignescit stuppaper auras.
 Nunc flectit sese in spiras sinuata Draconum.
 Nunc micat, vt celeri fallantur lamina sensu.
 Nunc cadere vt timeas ex ipso sydus Olympo,
 Sæpe etiam torrem ambustum rutilante fauilla
 Cernere erit, cælumq; cauo se scindere hiatu.

¶ Hæc de prodigiosis nostra tempestate mirabilibus, deq; ipso
 rum interpretamentis breuiter dicta sunt. Quibus & alia quã-
 plura fortassis non a nonnullis fuisse iungenda putantur, nob ve-
 ro longe secus visum fuit, vt pote q; solū ponenda duximus, q; rari
 ora sunt & vel a nobis euidenter comperta vel testibus fide di-
 gniss. explorata: haudquaquam pensihabentes, quæ rumore vul-
 gari iactata sunt, vt quæ nos neq; ad firmanda neq; neganda decre-
 uimus, vt cunq; ex dictis non difficile pernosceda.

DE EIVSDEM FRIDE- RICIVS NAVSEAE LIBER MIRABILIVM QUINTVS, & IN EUNDEM. PRÆFATIO.

Perfectis quattuor deo duce lib. de mirabilibus tam ge-
 neralibus quam specialibus, ventum eodem nunc est du-
 ce ad librum quintum, eundemq; vel ideo longe opta-
 tissimum, quod si hac dere futurus sit nouissimus, i quo
 Colophona addituri sumus. Siquidem videntes transmissio pella-
 go portum vela contrahemus, inhiabebimusq; remos, contēti hoc,
 vel quamlibet dubio cursu, ac interim susq; deque ferentes, si qui
 erunt quibus hæc nostra inter Scyllam & Charibdim nauigatio
 minus probanda veniat. Hanc equidem prouinciam si tan-
 tam opinione prima concipere potuissem, quanto me premi in-
 terea sensi, maturius fortasse meas consuluissem vires. Ve-
 rum in initio ferme verecundia omittendi quæ pollicitus fueram te-
 nuit,

nuit, illico tametsi per singulas quoque partes labor cresce ret æ-
 altior de rebus tam raris quam omnino dubijs sollicitudo) ne per-
 derem, quæ iam pene confecta videbantur, per omnes sane diffi-
 cultates animo me sustentavi. Quapropter etsi nunc quoq; non
 vulgari premar mole, perscripturus librum vno & altero capite
 quintum, tamen prospicienti haud procul hinc litus adeoque ter-
 ram ipsam, mihi profecto è constitutū dedicere potius quam de-
 sperare. Nec arbitror hanc mihi temeritate in vitio a quopiã, cau-
 sa præsertim nondum cognita, verum iri: quandoquidem proba-
 bilis iudicetur honestorum, cuiusmodi hosce nostros labores duci-
 mus, cupiditas, & tutioris audaciæ sit tentare, quibus parator est
 venia. Quanquam ego non hic solum sed & alias summa desperè,
 imo, qui nec in secundis nec tertijs consistere cupiam, nec imbellis
 ambiam Achillis consequi gloriam, quando Aiæis & Diomedis
 laudè longe posthabea, satis abude contētus si qua deo imprimis
 authore p me ad opt. quosque peruētura sit utilitas, in quam vel so-
 lam hæcenus pro virili conatus sum, conaturus ex animo, quoad
 hosce spiritus rexerit artus. Vt cunq; deus bene veritat optaue-
 rim. Ipsi præfatione facta dissoluturi sumus aliquot subinde de mi-
 rabilibus quæstiones.

¶ Quibus in orbe regionibus mirabilia Anni post Chr̄m natū
 M. D. XXXI. potissimū portederint. C Ap. I.

Quam sit proximo nimirum libro de mirabilibus quæ hoc a-
 no scilicet post natum Christum M. XX XI. toto passim
 orbe & singula ferme suis locis & tēp. orb. acciderunt, quoad fieri
 potuit, dictum, superest, vt vel rogati præsentem quidem libro ali-
 quot pro virili in omnium utilitate, quam vel solam quærimus,
 perbreuiter dissoluamus quæstiones, huic sane proposito plurimū
 necessarias & percommodas. Est autem a plerisque primo quæ-
 situm, Quinam partium terræ potissimum portenderint prodigio-
 sa huius anni mirabilia: Quæstionis huius solutionem lib. nostræ in
 Cometas explorationis p̄m capiendam censeo, quo & lectore re-
 mitto, p̄tm hoc loco respondens inquam. Siq; mirabilia eiusmo-
 di sint a deo Opt. Max. non aliter atq; monitoria qdã ijs, quo s suo

M rum

rum periculorum salutariter ille vult admonitos, pro loco & tempore disposita, dubium sane non erit, quin ipsa vel boni vel mali quiddam, quod iuxta superius commemorata subindicant (quādo quidem mirabilia id genus tam felicia quam infelicia, quamquam haec quam illa multo certius & frequentius, significant) eis portē dant, quibus apparent, & hoc hīs magis quibus magis apparent. Huius argumento constat, mirabilia illa prodigiosa, quae āno quo Hierosolyma excisa sunt a Rhomanis Titi Vespasiani ductu, Iudaeis & primum quidem Hierosolymitanis adparuere, solis Iudaeis & maxime, qui Hierosolymis fuere, supremam internitionem & quidem certo certius portendisse: quamvis isti vel caeci vel per tinaces huiusmodi caeli signa prorsus neglexerint in suam ipsorum perniciem plusquam calamitosam. Sic etiam nunc patet, Ostentum, quod olim Baldassari, filio Nabuchadonozor adparuit, ante alios eidem portendisse, quod futurum erat, malum. Adparuit autem illi repente in dealbato pariete in domo ipsius regia non sine stupore manus, scribens Mame Tethel, Phares, numerū scilicet pondus & fragmentum. Quod etenim Ostentum vnus omnium Daniel praevidens docuit illius Baldassaris regni significare extidium, quod & appropinquare omnino ferebatur. Ita quoque prodigiosa illae cruce, lanceae, spineae coronae & id genus figurae, quae regnante Imperatore Maximiliano quasi pluviales guttae panis & carni hominum, rubro plurimum colore, quandoque nigro nostra quidem memoria caelitus illabebantur, quemadmodum Io. Franciscus ille Picus Mirandulanus tam pie quam docte in suo ad eundem Max. Imp. Staurosticho dudū concinuit, Germaniae funestam in Romano Imperio bellis cladem portenderunt, quoniam vel soli Germaniae comparuerunt. Sic praeterea caelestia illa prodigia, quae anno ab hinc XI. Vienna in Austria palam in caelo effulserunt deplorandam eidē Austriae huiusque capiti Viennae calamitatem, quae Turcae intulerunt, haud dubie portēderunt. Ex quibus modo & hoc genus alius, quae huc traſscribēda nec essario non duximus, non obscure videm, hīs potissimum portēdere regionibus prodigia, quibus maxime adfulget siue haec sint natura siue praeter & supra naturam, quan-

quandquē utraque iuxta dei nutum cooperētur. Interim tamen nequaquam cetera sibi ablati dēntur regiones quasi ab alia regione nō portentis semper immunes, vix serio meminerint eius quod potēta ferme diuinitus deproplūit hisce carminibus:

Ad te post paulo ventura pericula sentis,
Nam tua res agitur paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Imo non solū huius meminerit poematis sed & sciant pluraque eius anni prodigia toti passim terrarū orbi portendere, quoniam ipsorum nonnulla toto quod orbe pro loco & tempore, vel certe illic ubi orbi est in urbe, & cois oim patria comparuerunt. Quae de re suscipi in lib. explorationis Cometarum.

Quantisper prodigiosa mirabilia sua differant portenta siue significata. CAP. II.

Quoniam non paucis docemur experimētis, aliquādo Eclipses (sic appellat solis & lunae defectus) statis a naura locis & tempore obtigētes, quā sol iteruētū Junē & luna iteruētū solis sic occulta tur, ut repēting obducatur tenebris suos producere effectus & nūcquidē breui nūc prolixius, fieri solet ut quādam quādiu mirab. signa suos hīs signare tradatur, effectus seu opatiōes producāt. Quarentibus respondetur. Id ipsum est penes arbitriū dei Opt. Max. sine cuius iussu et permissu illa neque natura coopate neque praeter & supra naturā fuit. Ille nimirum tā suo nutu vniuersa gubernat quā cūctā facit, cū sit oim autor & creator, potēs ad suā volūtate res quascūque vel accelerare vel differre. Oia enim, igit Proph. quicūque voluit fecit in caelo & in terra & in omnibus abyssis. Nūc autē tā nobis est illi circa mirab. miracula volūtās frequenter incognita, ut inibi pene nobis aliud nil a quo videatur facere atque cū Paulo Tarsense religiosus exclamare. O profunditate diuinitarū & sapientiae & cognitiōis dei, quā inscrutabilia sunt iudicia eius, & quae investigabiles viae eius. Quis enim cognouit mentē dominī aut quis illi fuit a consilijs aut quis prior dedit illi, & redderet ei? Quoniam ex illo, & per illū & in illū oia, &c. iam vero ga non clam est ex illis, quae libris prioribus passim diximus, haud parum multa mirabilia sic suam a natura euidenter habere causam & originem ut ferme natura

ipsa perdoceat illorum stata cum tempora tum loca, utpote cui q-
dem naturæ, deus Maximus, qui plerumque semper in id genus
rebus vititur naturæ per eum conditæ ministerio, suas reliquit con-
ditiones sinitque res ipsas eo quasi conuente & per transfennam,
quod dici solet, vidente suas naturas agere, fieri sane potest, vt q-
piam certis coniecturis resciat aut quibusdam causis & argumen-
tis agnoscat & tempora & loca operationum rerum vel quamli-
bet alioqui prodigiosarum. Quemadmodum peritiores Astro-
nomi tempora & effectus Eclipsium multoties certo prænosunt,
quam tamen non defuerint, qui Eclipses, rem in tota contempla-
tione naturæ maxime miram & Ostento similem putarunt. Non
tamen est, cur id plus æ quo perinde atque creditu indignum mire-
mur: quandoquidem constat, naturale hominis lumen eas quoq-
causas & signa spectare, quæ supra se posita sunt, sicuti cælum &
ignis & aeris sphaeras. Scriptura quidem adseuerat posita esse a-
stra in signa & tempora & dies & annos. Id quod vsque adeo ve-
rū esse comperimus, vt videamus ex illis agricolas plurimum con-
iectari futura, & ex statis anni temporibus quid noctu agendum,
qd iterdū comprehendere. Inde que tempora & ferendi metendi
& colendi denique agri ex varia solis & lunæ potissimū peregrina-
tione doceri. Sic ex ignis sphaera adeoque ex aere ob contiguita-
tem nonnulla coniectari datur, dum inflammationes aeris & cor-
ruscationes & fulgura & ventorum turbines & pluuie & tempe-
states & grandines inde proueniant: quorum prænotio & agrico-
latoribus & pastoribus & nautis magno vsui est. Hæc quoad vere
naturalia, quorum vt causæ naturales sciri queant ita eorū aliquo-
ties effectus certo etiā prænotari. Quo vero ad supernaturalia, cuius
modi cūctæ ferme sunt vere mirabilia, res fortasse multo seorsus habet
vt qd nos causæ vt plurimū fugiūt ita & opationes maxie, qm non
eadē sunt oīa mirab. sed plane diuersa, velut suo loco disputauimus
Nūc vero qd dubitat eorū quoq- operationes tā loco quatpe differ-
re, utpote qd alia alijs vel citi⁹ vel tardi⁹ suos opatur effect⁹, nec
idubitata possit hac ire norma definiti. Quāquā, vt in superioribus,
breuiter ostēdim⁹, haud defuerit, q cēserūt, pdigia accelerare
euen

euentum, ostenta vero tardius illum differre, vtrisque autem mul-
to serius euenire, quæ signata portenta, monstra vero omnibus
præstare, quoniam rem signatam perinde præsentem vel omni-
no imminetē monstrant. Non tamen est, vt meam prorsus hac
parte fidem sim obstricturus, quum secus aliquando & indiscrimi-
natum accidisse compererim. Siquidem prodigia illa celestia,
quæ anno, quo Hierosolyma excisa sunt, suos effectus ad annum
distulerunt. Ita non multo post, quum Genue fons sanguinis pro-
digiose fluxisset, vrbs ipsa est a Sarracenis capta & mirabiliter ad-
ficta. Quum prodigiose in Lucania ferro pluisset, postero statim
anno Lucani milites ad vnum omnes cum Crasso in Parthia per-
ierant. Sic sub id tempus, quo ipse C. Cæsar est interfectus, pa-
bulo abstinere comperti sunt ipsius equi, atque vbertim prodig-
iosius flere. Sic etiam olim prodigia, quæ in cælo Daniel
conspexit, eademque interpretatus est, satis actutum Persici regi-
ni se quita est euersio, & inclyta Alexandri victoria. Denique
prodigia, quæ anno ab hinc XI. Viennæ in Austria comparuere,
nonnihil sua signata pro traxere. Ex quibus vel paucis cætera id
genus æstimare conuenit, quæ omnia ponere superuacaneæ sit
operæ, præsertim quum in his æstimandis tam frequens fuerit quā
vana Aethnica superstitio. Quam nos omnino repudiates omnia
(vt idem sæpius attestet) ad diuinam prouidentiam retulere.
¶ Quæ hinc temporibus nouissimis quam alijs plura mi-
rabilia prodigiosa adpareant.

CAP. III.

TAmetsi antehac quoq- & alijs etiamnum seculis temporibus
que mirabilia prodigiosa comparuisse Chronica & fideles
Annales adferunt, nunquam tamen illa (velut plerique omnes
opinantur) quam nostris temporibus fuisse cum plura tum fre-
quentiora credunt, quemadmodum ex eis, quæ hactenus nude si-
deliterq- recensuimus, haud obscure percipimus. Siquidem ex
multis tam pauca duntaxat quam ex vulgaribus magis præcipua
solum collegerimus. In colligendo quidem illa non vsque adeo
superstitiosi fuimus, vt vereremur adscribere nisi quæ manifesta

M in riam

FRIDERICI NAVSEAE MIRABILIVM.

stariamvidebantur præ se ferre speciem mirabilium, nec rursus
ita temerarij, vt quæcumq; aliquo pacto ad aliquam prodigiorum spe-
ciem accederet, illico conuerteremur, ne plane, quæ admodum My-
dæ in aurum, iudem nobis quæcumq; forte contigisset, protinus
in prodigia, portenta, ostenta, monstra vel hoc genus mirabilia,
veriti iure quis calumniari posset. Atq; hinc est, quod ne quaquã
dubitemus, multa esse, q̄ & nos p̄terierint, cæteris quam nobis no-
tiora, q̄ vel nota propter fastidium non profuisset huc transferre,
quum fortassis eorum ob multitudinem difficilius fuisse exitum
quam principium inuenire. fuissetq; nobis non tam copia quam
modus in recensendo quærendus. Iam vero qui id me audiunt vere
dicentem, quære solent: Quur hisce nostris temporibus plura mi-
rabilia prodigiosa & monstruosa quam prioribus seculis toto pas-
sim orbe adpareant? Nonne & hoc ipsum ferme prodigiosum est?
Vtiq; respondemus, prodigiosum satis est, nec absque portento
Siquidem tot & tanta sub nostrum tempus mirabilia certo porten-
dant nouissima non procul instare tempora adeoque huius mun-
di finem præforibus esse, seculumque hoc præsens admodum de-
ficere, sibi que mortem (vt sic dixerimus) omnino propinquare
prorsus hisce prodigijs attestari. Quum enim hic mundus adeo
per omnia comparetur homini & ipse ediuerso homo huic mudo
vt homo græce Microcosmus, id est, paruus mundus, vocari ce-
ptus sit, abesse nequit, quin hoc aliqua ex parte habeat mundus,
quod homo habet. Homo autem velut alter mundus (idemq; mi-
nor) habet, vt non repente totus sed a partibus per morbos desti-
cere incipiat, eatenusq; laboret donec totus intermoriatur. Mor-
bos aut huius maioris. i. mundi esse quos arbitremur alios, quã ea, q̄ mu-
do portendantur per huiusmodi mirabilia prodigio a, qd̄ genus
sunt motus terræ, diluua, inundationes aquarum, incendia, fa-
mes, pestilentia & si qua sunt huiusce generis alia, q̄ non secus
vel p̄sentia vel futura esse præsignantur per mirabilia monstruosa
atque ægrotudines in homine per indicia quædam, quæ progno-
stica dicunt & iudicia, vt pote vrinæ, prænoscentur. Possunt e-
nim & medici (quod experti sumus) ex obseruatione luminariũ
cælestium

cælestiũ non solum de p̄sentibus sed & de futuris ægrotudibus
sitra superstitionem nonnulla prænosce, possunt & ex quattuor
anni statis temporibus præfagire, possunt & ex corporum ad
fectionibus aut sanitatis aut ægrotudinis euentum p̄signare. Quũ
enim aeris nos ambientis conditio plurimum demutetur, ex ac-
cessu ad nos solaris corporis & recessu, ex incremento & imminu-
tione luminis in luna, qua parte nos adficit, fit vt ex illis conie-
ctentur multa & operentur. Hinc venas incidendas p̄cipiunt cre-
scente luna, quibus sane temporibus viuida magis virtus & suc-
culentior corporis habitus, vt tant cucurbitulas, ne quia trahunt
illæ ebullientibus & expansis per initia mensis humoribus plus
forte quam oporteat euocaretur materia, &c. Ad hunc, dico, mo-
dum p̄dici quædam a medicis possunt, sed non quibuslibet recipi
corporibus sed male adfectis & ad peregrinas suscipiendas iniu-
rias idoneis, sic & alia pleraque de temporum qualitatibus de
solis & lunæ vel inter se vel ad nos schematicis vel configura-
tionibus p̄signantur, non aliter tamen quam adfecto ab huiusmo-
di causis aere ipso, quo vallamur & identidem velimus nolimus
adficimur. Sic plura tum Arabum tum Græcorum medicorum
communia prognostica in istiusmodi causis iure meritoque refe-
runtur. Sic & apud Aristotelem in problematis nonnulla visun-
tur, de corporis quoque conditionibus multa vel vitæ vel mor-
tis languentis signa ducuntur, sed vel omnia vel plurima in hoc
conueniunt, vt quas in decubente ægro conditiones videt, quibus
dehonestari cadauera conspicuum sit, ea future ægrotis indi-
cia p̄noscant, contra q̄ sani corporis honestamenta sint, in æ-
gro dephenderint salutis p̄sentiones putent. Id quod apud Hip-
pocratem in prognosticis particulis & apud Cornelium Celsum
in secundo de medicina libr. legere est. Hippocrates enim p̄co-
gnituro p̄dicturoque medico p̄cipi scrutandam ægri faciem. Si-
quidem concaui oculi, frigidæ aures atque contractæ, arida frons
color vitidis, plumbeus, niger, animus marcidus, salua plurima,
genua membraq; fatigata, calores p̄ter consuetudinem intentio-
res, grauiores somni, tumultuosa somnia & hoc genus alia adpa-
ruerint,

ruerint, signa erunt vel summæ ægritudinis vel mortis propinqua hominis. Ita nimirum ubi mirabilia paulo prodigiosiora & monstruosiora increbuerint in mundo, non obscure per ea quasi signa constabit eundem vel laborare certis ad interitum morbis vel paulopost iter moriturum, maxime, quoniam prodigia, portenta, ostenta & monstra plerumque semper subnasci soleant vel ex defectu particularis naturæ vel materiæ. s. repugnantis vitio vel agentis imbecillitate. Ad quod signum creditur esse mundi ægrotantis ad morem hominis, qui minor mundus propterea dici cepit. Accedit etiamnum, quod huiuscemodi prodigiosa mirabilia, præsertim quæ sunt cælestia aut (vt clarius dicam) Meteorologica, secundum naturam inordinatiorem accidant, quum non stans omnino temporibus vti partus animalium, fructus arborum, coniunctiones, motusq; stellarum fiant, nec semper, vt cælestia, eundem habeant locum, nec semper ad eandem ad patiens (vt sic dixerim) proportionem contineant, materia interim eorum queq; vltro citroque accidente. Constare proinde ex ijs putamus, mirabilia ipsa, maxime portentosa esse habere que signa, quæ mundi morbum huiusque interitum præsignent: hocque magis facere, quo magis crebra sunt & multa. Cuiusmodi profecto videmus hiesc nostris diebus, quos propterea Apostolicæ literæ non immerito vocant nouissimos, in quibus sit futurus huius seculi finis, quem adesse prope demonstrant mirabilia signa, quæ huic sane mundo morbos letales, quibus ipse sit inter moriturus, certo præsignant. Negari vtique non potest, eiusmodi signa ferme semper a mundo condito et terræ partibus regionibusue, quæ in mundo sunt, non secus atq; in humano corpore membra, vel particularem aliquam cladem vel totam interitionem, quæ & sequuta est præmonstrasse, quibus adparuerunt. Cæpit autem interim idem mundus quotidie sic a partibus toto passim orbe laborare p huiusmodi calamitosos morbos, qui tot prodigiosa signa sunt tubæquanti, & sic paulatim descere, vt non possit tandem & breui quidem toto non interire, quam pter cor ipsum paucissima in eo sup sunt membra, quibus mirabilia portentosa, q; nostra patrumq; memoria

moria passim effulserunt, non vel ruinam vel defectionem portē dissent. Nunc vero scimus membris in corpore deficientibus paulopost p̄cipuum memb. s. cor defesturum, quo deficiente deficit totum corpus adeoq; maior homo, vt pote mundus, cui dubio procul exitium minantur hæc nostri temporis signa & portenta tam multa quam horrenda. Si quidem ipsissima veritas, futurorum p̄scia, huius seculi finem de illiusmodi signis mirabilibus p̄dixerit. Erunt, inquit, signa in sole et luna, &c. Cum enim hic mundus Aegypto multas ob causas comparetur, sit, vt sicut olim signa facta sunt, quibus futura clades Aegypti ostenderetur, ita fiant in nouissimo huius seculi sine prodigio miranda per omnia mundi elementa, quibus imminens exitus vniuersi gentibus intelligatur. Id autem genus signa quum hiesc diebus sic videmus multiplicari, qui dubitare possumus de propinquo huius seculi termino: maxime, quia videmus omnia, q̄ crescere cœpere, rursus decrescere, & omnia aucta diminui & tandem mori ac finire. Quam sane mundi alterationem facile intelligemus & adesse proflus ipsius diminutionem, quum dies illos antiquos cogitauerimus, recollecterimusq; quot inter aliquot annos terræ, regiones, insulæq; defecerint ac interierint, et quam deniq; omnia elementa a primæ uia sua natura degenerarint et ipsa quoque omni tempore plurimū sunt immutata, nec suam nunc seruent vt olim debito perinde tempore proflus conditionem, nec ipsa terra pristinam modo retineat vbertatem, vt cunq; laboriosius quam antea excolatur, quemadmodum illa in nostris ad Inclytis. Carolum Imper. V. et regē Rhomanorum Ferdinandum Catholicis. abunde commonstrauimus, hic incasum repetenda. Est igitur in confesso, hæc tam varia quam prodigiosa nostris temporibus mirabilia propinquum huius seculi finem portendere ac illi calamitosum exitium non secus atque signa quædam corpori ægritudinem siue mortem prognosticare.

¶ Qua die vel hora finis huius seculi adeoque mundi interitus certo sit futurus?

C A P. III.

N Huius

Huius seculi finem præforibus esse, non est qui iure sit inficias iturus: quandoq; p̄ter ea, quæ capite dicta sunt proximo, nihil non conspicimus quod illum prope futurum non potendat. Si quidem videamus iuxta domini prædictionem, omniū ferme rerum humanarum status commutationem & in deterius nequitia inualecente prolabi, hæc quoque temporibus iniquitatem & malitiam vsque ad summum gradum creuisse, iustitiam rarefcere, impietatem & auaritiam & cupiditatē & libidinem crebescere, bonos p̄de sceleratis esse, & ab iniustis vndique diuexari, solos aut malos esse opulentos, bonos ediuerso in omnibus contumelijs atque in egestate iactari, ius omne confundi, leges interire, nec quenq; habere ququam, nisi aut q̄situm aut defensum manu, audacia & violentia possideri omnia. Non esse fidē in hominibus, non pacem, non humanitatem, non pudorem, non veritatē, non securitatem, non regimen, non regem a malis vllā. Oem denique terram tumultuari, fremere vndique bella, oēs gentes in armis esse, seque inuicem oppugnare, ciuitates finitimas inter se plari. Quod si hæc & id genus, q̄ mudi finem, domno teste, sunt præcessura, sic habent, qd̄ restat, nisi vt omnino propinquus esse credatur huius seculi finis, atque idem breui futurus? lam vero q̄ non esse putem qui id ipsum absque perfricata fronte negare possit, haud est, vt in præsentia pluribus hac de re agam, præsertim quando in nostris Centurijs & Catholicis vbertim nobis de ea disputatum sit. Superest proinde, vt hic respondeamus ad quorundam quæstionem, qua non tam necessario quam curiose quæri solet: Quæ vel die vel hora huius sit seculi consumatio futura, de qua sacrosanctæ eademq; arcana passim literæ tam solcite monent: Quanquam, respondeo, non ignorem fuisse nonnullos, qui huius orbis finem ac terminum supputare conati sunt, quorum alij mundū quadragesimæ, alij quingentis, alij etiā mille annis ab ascensione domini vsque ad eius vltimum aduentum durare perhibuerunt, ipse tamen esse negauerim quenquam, qui nosset aut nosse posset vnquam huius seculi consumationis aut horam aut diem, velut non esse crediderim quilibet scriptura teste, suum resciret,

sciret finem, nisi singulari a deo reuelatione instructus. Atq; sane terminum huius seculi adeoq; huius t̄pis omnino esse semp; fore incertum credens adfirmauerim, nec esse hoīs (vt dominus ait) nosse tempora vel momenta, q̄ in sua posuit voluntate & potestate pater, imo quod nec homini constare queat, dicente ipsissima veritate: De die autem illa vel hora nemo scit, neq; angeli in celo, neque filius, nisi pater: quandoquidem ait Apostolus, Dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis supueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient. Quibus sane verbis docemur, huius supremam mundi ruinam & consumationem seculi, hominibus ita subito venturam, vt quum rerum status, quasi ad melius visus fuerit esse renouatus, de fame priore ad vbertatem, de pestilentijs & prælijs ad securitatem, iam in puncto pereat igni, ceu Sodoma quondam. Et hoc esse putauerim, quod dominus vbique vigilandum præcipit, quoniam nemo nec sui ipsius nec seculi finis esse possit omnino certus. Videte, inquit, & vigilate & orate, quia nescitis, quando tempus sit. Nescitis enim, quando dominus veniat, sero, an media nocte, an gallicantu, an mane, ne cum venerit repentine, inueniat vos dormientes. Voluit vtique dominus ipse nos tam nostrum quam seculi finem latere, vt semp; esse m de eo solliciti, adeoque de ipsa ad illum præparatione, siquidem sedula venturi furis suspicio plurimum profit patri famulas, alioqui dormituro. Et profecto si hoc nobis nosse prodesset a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur? Non enim siluerunt inde apud eum, sed a præsentē quæsierunt dicentes. Domine, si hoc in tempore repræsentabis regnum Israel? At ille, Non est, inquit, vestrum nosse tempora, quæ pater in sua posuit potestate. Non utique illi de hora vel die vel anno, sed de tempore interrogarunt, quando illud accipere responsum. Vani proinde sunt vel quamlibet alio qui apud mundum vel sapientes vel eruditi, qui vel vitæ propriæ finem scire se gloriantur, aut per signa auium, aut per ventriloquos, aut per magos seducti, qui vel mundi con-

N ij summa-

sumationem scire se profitentur. Si quidem frustra annos, qui huic seculo remanent computare ac definire conentur, quum hoc rescire non esse nostrum ex ore veritatis audiamus, nec posse quæquam nisi patrem solum. Atque nimirum non possum hoc loco satis admirari C. Lactantium & alios cum eo non paucos, homines alioquin Ecclesiasticis literis magnopere doctos & exercitatos, quod eorum nonnulli quadringentos, nonnulli quingentos, nonnulli etiam mille ab ascensione domini vsq; ad vltimum eius aduentum compleri annos posse dixerint: falli nempe & decepti iadudum inuenti, quemadmodum vel pueri norunt. Ideo nec operæ precium censuerim, hac parte commonstrare, quibus quisque eorum argumentis suam adstruat opinionem, cum quia illos suo quidem loco multis confutauerim & explaserim, tum quia coniecturis duntaxat humanis vtantur, nec ab eis certum aliquid de scripturæ Canonice authoritate proferatur. Omnium vero hac de re, inquit Augustinus, calculantium digitos resoluit & quiescere iubet ille, qui dicit. Non est vestrum scire tempora, q̄ pater in sua posuit potestate. Ridendi proinde sunt imo ceu plane temerarij, p̄sumptuosiq; nugatores contemnendi quidam stolidi non solum tempestate. Heretici & Schismatici, qui popello imponentes palam adfirmare audent, nescio quo & tempore & momento finis huius sit seculi huiusq; mundi consumatio nouissima, quum interim veritas Euangelica, quam isti nunquã non vano ore iactant, adseueret. De die aut illa vel hora nemo scit neq; angeli in cælo, neq; filius, nisi p̄. Suffecerit igitur nobis scire, nihil certius esse, quam hoc seculum cum tempore trãsituræ, nec incerti esse quicquam tempore illius transitus, hunc vero plane propinquum adesse breuiq; futuræ non solum ex arcanis sanctæ constare literaræ iudicijs, vt quæ breui fore tã prophetaræ quã dominij prophetaræ conciones denunciant, sed & patere ex mirabilibus prodigijs adeoq; ex signis, q̄ illum, teste scriptura, p̄cessura sunt, q̄ nunc toto passim mundo adparent, certissima nouissimi temporis admonitoria & nuncia, quasque collata nobis a deo edicta, quemadmodum paulo superius haud parum multis exemplis declarauimus.

rauimus. Quomodo autem consumatio futura sit, & qualis exitus humanis impendeat rebus, si quis diuinas literas fuerit scrutat̄, inueniet sed & sæcularium Prophetarum congruentes cum cælestibus voces, finem rerum & occasum post breue tempus adnunciãtes describentes velut fatigati & delabentis mundi vltimam senectutem. Nec precium huic operæ duxerim, vt quæ a prophetis & vaticibus futura esse dicantur priusquam supuentiat extrema illa conclusio, sigillatim huc transcribam, quando ferme nihil eorum siluerim in opere nostrarum Centuriarum, vnde hæc de sumenda suo deo, supremam hic manum, deo duce, paulo post adpositurus.

Quid agendum singulis & vniuersis sine huius sæculi propinquante.

CAP.

V.

Quum proinde post tot & tam fide digna passim testimonia, constet etiamnum non minus rebus ipsis, quæ nunc toto quidem orbe satis confuso nimirum ordine geruntur, quam varijs & horrendis cælo terraq; mirabilib; prodigijs, portentosis & monstrosis, adesse diem domini longe terribilissimam & huius mundi consumationem prorsus imminere, imo præ foribus (quod dici sole) apparere, non superesse videmus aliud, quo nobis consuli queat, quam vt modis omnibus cohortemur, ne supcælesti gratia abutamur, ne copiam exuperantis luminis intuentis conuiueamus, verum nostros ad tot tamq; horrenda cælo terraq; toto passim orbe mirabilia signa, prodigia, portenta, monstra & si qua sunt id generis alia, quæ vel ipsi nostra vidimus memoria, oculos apertamur, indubie sciẽtes hæc ipsa non esse aliud quam vera cæli adeoq; dei Opt. Max. edicta, quibus ille nos ad pœnitentiam reuocat, ob eãq; causam nullo modo contemnenda, perinde atq; ad nos nihil pertinentia. Quandoquidem certo certius sit, deum longe patientissimum huiuscemodi signis & prodigijs nostrę mentis duriciam mollire conari, terroresq; simul & miacem dextram ostẽtare potius, quã inferre. Non adblandiamur nobis, quoniam Christiani sumus sine pœnitentia deus nobis sit indulturus, si quidem ille nec angelis ollum pepercerit, sed peccãtes in infernum protruserit, haud dubie

N. iij.

nec nobis

nec nob parceret. Nec interi quoq nobis adulemur, quoniam fortal
se futura non sint tam, de quibus hac parte adfirmamus, horrēda.
Sigdem deus sit ille, qui eiusmodi fore p̄dixerit, qui nec mentitur
nec mentiri potest, ita futurū iurans: Amen dico vobis, cælum &
terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Nec denique
blandiamur nobis, quia de quibus admonemur sero sint ventura.
Sigdē ita plarique de diluuiio tempore Noe, ita de igne Sulphu-
reo tempore Loth, ita de excidio Hierosolymitano tempore Titi
Vespasiani dicere solebant, quæ tamen omnia, sicuti p̄dicta fue-
rant & dum adesse non putabantur, eueniebant. Sic & proculdū
dubio ventura sunt, de quibus in Euangelio passim monemur, &
quidem repente, dum putabimus esse pacem & securitatē. Qua-
propter ipse dominus alibi: Vigilate, inquit, quia dū non putabitis,
dominus vēturus est, scilicet s̄cālū iudicaturus per ignem. Imo
si penitus rem accepimus, iam præ foribus est huius mundi finis
& periodus, diesque illa iudicij nouissima. Quandoquidem ha-
cenus partim vere vidimus & nunc conspicimus apparere signa
diu noctuque in firmamento & terra, de quibus etiam dominus
in Euangelio differit, haud quaquam tardaturus suam de aduen-
tu suo promissionē, sicut qdam existimant, sed patiet̄ agēs, p̄pter
nos, quos non vult perire sed oēs ad p̄nitentiam reueri. In hac
ea propter vita positi sic agam, vt cū hinc migrauerim, caro que
nra cœperit a vermib. i sepulchris deuorari, vt quā illi & serpētes
hereditabūt, aīæ bonis operibus adornatæ cū deo Opt. i cælis læ-
tēt̄. Retrahat nos saltē a p̄cis malisue opib⁹ iteri⁹ eorū, q̄s mor-
te p̄misim⁹. Attedamus calamitates, considerem⁹ vel quālibet di-
uitū sepulchra, vel eorū qui pauloante nobiscū fuerē, q̄dnam sint
quæ fuerint, q̄due eis diuitiæ & sæculi cupiditates abitionesque
profuerūt. Quid, q̄so, aliud ex eis quam pulueres & cineres remā-
sit. Nonne obsecro, si iqdē modo loq ad nos possent, hæc nob dice-
rēt. Ah quid infelices vsq̄ adeo pro sæculi vanitatib. discurritis.
Ah quid uos criminib. & iucij oppletis. Considerate ossa nostra,
& vel sic vob horreat cupiditas & miseria v̄sa. Sanē qd vos estis
nos fuim⁹, & qd nos sum⁹, vos eritis. Ideoq̄ (vt reuertar eo vnde
digressus sum) sollicita consideratione p̄lemus, atque hæc consi-

deratēs expauescamus, diem consumationis huius sæculi, adeoq̄
nræ mortis ante oculos nunquā non collocemus, ad emendationē
vitæ, quaten⁹ possimus, festinemus. Nequaquam negligamus, q̄
nos p̄ssumus deus, idemq̄ Opt. peccantes sustineat, vt pote cuius
ira tardo quidem gradu ad vindictam sui procedat: verum tardi-
tatem supplicij grauite compenlet, nec antecedentē selestū pedē
deserat claudo. Sigdē quanto diutius ille nos expēctat, vt emēde-
mus, tanto grauius iudicabit si neglexerimus. Id qd non parē mul-
tis antehac exemplis arguit scriptura, ex Apostolo potius quam
a nob hac p̄te sumendis. Iam vero si (quod absit) putamus, q̄a finis
huius sæculi paulo tar dius veniat, vel suū singuli consideremus si-
nē. Nonne, q̄so, dū perquam lubenter & iucundissime in hoc mū-
di de sero moramur, multaq̄ in longa tempora disponimus agen-
da, repente p̄ mortē rapimur, & inopinato exitu a corpibus rapi-
mur? At q̄ beati sunt, qui semp vel mortem vel huius mūdi consu-
mationē ante oculos habuerint, iqdēq̄ festinarint in illa mortis ho-
ra parati inueniri. Nec ē, vt in præsentia nostrarum animarū hic
alio emigrantium querelas recenseam, quādo illas in nostris Ho-
milij⁹ passim tā fusius quam commodius tractauerim. Meminerim
ideoq̄ iugiter, quoniā in medio laqueorum Cadæmonis
ambulamus, ac proinde semp parati sim⁹, vt misso domini p̄cepto
liberi ab omni nræuo peccati ad regem transituri simus. Haud sa-
ne arbitremur nos hoc in mundo diu mansuros, quandoquidem
futurum sit, vt prolato dei Opt. Max. edicto nec vnus horæ
momentum in hac vita consistere concedatur. Eheu memores
simus verbi dominici, sic habentis. Amen amen dico vob⁹, quia ve-
nit hora, in qua oēs qui in monumētis sunt, audiēt vocem filij dei,
& procedēt qui bona fecerunt, in resurrectione in vitam, qui vero
mala egerunt, in resurrectione in iudicij. Iā itaq̄ eligam⁹, vtrū ma-
lumus, hocq̄ nūc in vita nrā disponamus, aut p̄petuo gaudeat cū
p̄s, aut sine fine cruciari cū impijs. Atq̄ saltē p̄ncē nos terreat,
si præmia non inuitant, & præsens sæculum si despiciere & a pec-
candi consuetudine cessare non valeamus, saltem cū iusticia illud
possideamus, p̄cā dereliquētes. Qui i adolēscētij nr̄is errauimus
saltē iam in senectute respiciamus, & mala quæ peccando com-

missimus poenitendo iam expurgemus. Ecce enim quam non modo paulatim, sed & (vt dixim⁹) omnino mūdus deficere incipit, imo multis etiam modis deficit & deficit ad interitum nouissimū multis in vnum consentientibus argumentis admodum festinās, & cū cetera, quæ videmus velociter tanquam nebula & tanquam vespertina, quod dici solet, vmbra transcurrunt. En quæ nobis olim pñiciata fuere ab ipsissima veritate, præsentī iam tempore plusquam perspicue cernuntur. Subtrahuntur, vt palam videmus, omnia bona, crescuntq; quotidiē vsq; adeo mala, vt non sit, qui possit inficias ire, tempora adesse nouissima, quum prorsus illoꝝ ad sint & prodeant opera. In nouissimis enim diebus, inquit Apostolus, instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemī, parētibus non obedientes, ingrati, scelerasti, sine adfectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immittes, crudeles, proditores, proterui, tumidi & voluptatū magis amatores quam dei, habentes specię quidē pietatis, virtutem vero eius abnegantes. Nonne, q̄so, huiusmodi hominibus adeo oppleta est nusquam non terra, vt virtus quam vilo tempore dominus per Prophetam de nobis possit dicere: Omnes declinauerunt, simul in utiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Siquidem nunc certo adit hora qua, iuxta dictum veritatis æternæ, abundat iniquitas, refriguitq; mul torum charitas. Cuius nimium causa suam nobis indignationem dominus ipse tā multis quā horrendis signis, prodigijs, portentis, ostentis, monstris hocq; genus mirabilibus non aliter atq; quibusdam suis edictis denunciat, nosq; poenitentiaē serio commonet, suam minacem cælitus dextrā non tam inferens quam ostentans, vna dicens: Nisi poenitentiam habueritis, omnes vna peribitis. Atq; vtinā toties admoniti iā demū expergiscamur eiusmodi per tot in cælo & terra passim mirabilia voces, hæc tubas, hæc vera cæli edicta deiq; minas, quib. & ad poenitentiaē reuocamur & cogimur, haud quaquā negligētes.

De operis peroratione. CAP. VI.

Hæc, deo Opt. Max. gratias, dicta sunt de mirabilib. i vniuersum, quæ vel nostra etiamnum voluntate coacti succisiuis ferme

ferme tēporibus conscripsimus & conscripta non illubenter in veræ pietatis & religionis augmentū volentibus communicauimus, nostra quidē lententia non omnino Poccipienda, per inde tamen futura vt accepta fuerint. Tameñ quoq; hi quocq; nostri de mirabilibus libri inter aliorum, qui fortassis id genus (quod nescimus) aliqua ædiderunt, lucubrationes tanquā hospites erūt recipiēdi, non tamen dubitamus & eos aliquando fore domesticos illis, qui non nihil eis tribuent temporis. Quibus tantum tribuent, quātū poterunt, poterunt aut quantum volēt. Ipsi vero demum nihil addendū aliud hac parte censemus, quā vt ab eis, q̄ hocce nostros pro rep. christiana labores quandoq; cognoscent, magnopere rogatos volumus, vt in legendo, quæ prius scierint, haud adspersentur quasi nota inuulgataq;. Nam & quid vt ille dixit, tā est in literis remotum, quin id tamē conpluscili sciant. Quanquā nobis plane persuasum sit, hæc vsque adeo non esse nec nota nec vulgaria, vt non pauci ea æque atq; mirabilia omnino noua suspiciēt, vt pote a pauciss. vel fortassis a nullis ante nos reddita. Ac inde est, quod eos, quibus hæc vndecūq; noua, minusq; creditu digna videbuntur, obtestatos quoq; velimus, vt ipsa sine vano obtestatu considerēt, nec inuidia nimia impatientes infestentur etiā maledictis, vt vix lectis fortasse principijs adstingant, proiciāt, execrentur, sequin expiabilis scelere contaminari atq; adstringi putēt, si hæc aut legant paciter aut audiant. Ab ijs etiam hoc, si fieri potest, humanitatis iure postulamus, vt non prius damnent quā vniuersa cognouerint. Si enī sacrilegis & proditoribus & veneficis potestas defendendi sui datur, nec prædānari quenquam incognita causa licet, non iniuste petere videmur, vt si qui erunt illi, q̄ incidere in hæc, si legēt perlegant, si audient, sententiā differant in extremū, memores non maiorē iniquitatē esse probatā innocentia damnasse quam inaudita. Præterea si qui sunt, quibus hæc nostra parū plana videbuntur aut minus plena instructaq;, petimus, inquā, ea non docendi magis quam admonendi gratia prodita exsultent, quasiq; demonstratione vestigiōrum contenti p-

O sequitur

FRIDERICI NAVSEAE MIRABILIVM.

sequantur ea post, si libebit, vel libris repertis vel magistris.
 Nec quidem dubitamus multa esse, quæ & nos præterierunt.
 Nam & ipsi sumus, vt illi, homines, & occupatiores alioqui
 quam credi possit, hæc illa subcisiuis temporibus curamus, quæ
 fortassis interim cæteri vel crapulantur vel dormiunt, vellu-
 dant vel male tam negociantur quam ociantur. Nos sane hoc
 solo contecti præmio, quod dum ista, vt dicebat. M. Varo) missi
 tanus, pluribus horis viuimus, quum dubio procul vita sit, vi-
 gilia, nobis maxime, qui non secus ad laborem atq; aues ad vo-
 landum nati sumus, haud tamen nobis solum sed & alijs i com-
 mune: quoniam (quod præclare scriptum est a Platone) ortus
 nostri partem patria vendicet, partem amici, atq; vt placet Sto-
 icis, quæ in terris gignuntur ad vsu hominum omnia sint cre-
 ata, sintq; homines hominum causa generati, vt ipsi inter se alijs
 alijs prodesse possent. In quo sane conuenit nos duces naturæ
 sequi & communes vtilitates in medium adferre. Id quod, deo
 teste, sic hætenus modis quibus potuimus conati sumus, vt ni-
 hil atque desiderauimus atq; vt prodesse tantundem possemus
 vt vellemus. Necest, quod hac re adhuc magis cupiamus.
 Quod modo superest, eos ex animo velimus admonitos, q; hæc
 nostra reprehendenda putauerint, non nobis omnino sed his, si
 audebunt, succenseant, vnde ea nos iusta ex parte accepim⁹, ac
 interim auctoritates hominum pensitent, quos. s. illi, quosque
 nos secuti sumus, sine auctoritate & ratione loqui erubescen-
 tes, locumque in hoc genus scriptione fauentis occupantibus
 & posteris, qui fortasse nobiscum sunt decertaturi, sicut ipsi se-
 simus, vt palam est videre, cum prioribus.

Soli deo. Opt. Max. laus, decus & gloria,

AD SACRATISSI-
 MVM CAESAREM FERDINANDVM,
 Rhomanorum, Hungarorum, Boemorumq; &c. Regem Au-
 gustissimum Friderici Nauseæ Blancicampiani Ecclesi-
 stæ Moguntini super huius anni post Christum natum
 M. D. XXXI. & quolibet alio Cometa.
 EXPLORATIO.

FRIDERICI NAVSEAE BLANCICAMPANI, ECCLESIASTICAE Moguntinae super huius anni post Christum natum M. D. XXXI. Et quolibet alio Cometa ad sacratissimum Caesarem Ferdinandum, Romanorum, Hungarorum Bohemorumq; &c. Regem augustiss. EXPLORATIO.

Vando non addubitem Ferdinande rex inclyte, idemque Caesar clementissime, quin ad inclytam Maiestatem tuam vel nullo (quod credipar est) auctore pervenerit fama de tam raro quam satis horrendo sydere, quod vulgo Cometa vocari ceceptum, nuper apud nos aliquot in caelo noctibus totidemque fortasse diebus illuxit, ac primum (nisi fallor) circiter X I X . C A L . Septembres hoc nimirum anno post Christum natum M. D. XXXI. admodum portentose apparere cecepit: Quumq; non ignorem, quam prius eadem regia Maiestat tua non de huius solum, sed & de cuiuslibet, si quis & alias apparuit, Cometæ natura, situ, varietate, & de hoc genus, quæ in rem sunt, alijs a me deuotissimo suo maacipio non per rumorem vel quamlibet constantem nec per testem, quem vocant, auritum, sed ocularem paulo certior fieri cupiat. Profecto non mihi videor incongrue factur, si quæ veritas hac de re habet, ad tuam illam in primis regiam vereque inclytam Maiestatem, deindeq; ad eos, qui tuæ ditio- ni regie parent, quatenus mea intererit, paucis vel ocularis testis percripsero simulq; bona fide testata fecero. Siqdem mei quod constat, sit muneris aut docere aut admonere de his, quæ non abq; periculo negliguntur, vt in quibus multo pars salutis versetur multo maxima, non debeo proinde non recte videri regiam tuam Maiestatē eius p̄sertim admonere rei, q̄nulloq; æque atque regum vel salutem vel perniciem respicit, nec que possit quam ab his negligi periculosius ab vllis. Eiusmodi vero

vsque adeo censetur esse Cometes, vt is a non paucis multis suo quasi iure regium sydus appellari ceceptus sit, iam vero rex Inclyte, si huiusmodi sydus, quod pleriq; omnes opinantur, præcipue regib. adeoque eorum regnis & populis apparere & portendere soleat, nescio sane, cui post Carolum Imp. Aug. quintum fratrem tuæ Maiestatis germanum, multis quidem nominibus incomparabilem, quam tibi potius hac nostratē tempestate Cometes, haud sinistro tamē omine, illuxisse videri possit aut debeat: Quandoquidem vix alius quam tu potius appellatio- ne regis veniat. Vique enim adeo sublimis est regiarum tuarū virtutum cumulus, vt regum omnium vel vetustissimorū gloriā & famā sine controuersia superare videaris, vt pote qui vel omnes, absit autē vlla a castissimis tuis auribus adulatio, tecum collati subsidere gradus haud paucos multos conspicitur. Atq; hinc tam iuste quam vere passim comparatum est, vt ipse sic feras vnus omnium regie adpellationis decus, vt vbi nomen regis, vox maiestate plena & numini proxima, ore effertur, hic Ferdinandus, Rex Rhomanorum nominari nec vllus regum alius intelligatur, vt qui tam regnis quam regijs virtutibus tāto cæteris vbiq; præstes regibus, quanto regnum Rhomanū iam olim cuncta in orbe regna præcellit. Proinde non est, quo minus sperem me tum recte ad tuam illam Maiestatem regiam de Stella regia scribere, tum me certo illi rem non minus facere gratam quam fecit olim Antonius ille Musā Rhomana: ciuitati, quæ illi gratissima statuam Aesculapio proximam ob Augustum Imp. morbo seruatum collocasse traditur. Quiritaq; non sim rem eque facturus toti plane orbi grati, si hac me a scriptione, Deo auctore, effecero, ne periculo adficiatur, qui omni est Augusto maior, omniq; Traiano melior: Cuiusmodi te esse non possumus non omnes vno quidem consensu fateri, ac eum deniq; haberi, in quo vel vno secundum Deū Opt. Max. spes & salus nostri sit omnium postea: Quid igitur hac parte su- peresse putem, nisi vt hac quoq; scribendi functione gratiā me sperem apud eos initurum omnes, qui sub regia tuarum ala-

rum umbra ad bene beateque viuendum regie protegentur. Id quod vt plane futurum confidam facit, quoniam non me fugiat, Beroso quondam Astrologo ob diuinas aliquot prædictiones publico in gymnasio Athenien. statuat inaurata lingua stauisse, atque sub eodem propæmodum tempora amplissimum Græciæ consilium eisdem Hippocrati, quos & Herculi honores decreuisse, quia venientem ab Illyrijs pestilentiam prædixerat, & discipulos ad auxilium circa vrbes dimiserat. Quamuis autem sacratissime Cæsar, hac in parte non prorsus dissimilime præsiturum polliceat, longe tamen dissimilem vt pote nec altam exigam mercedem quã vt aliorum animi gratitudinẽ ita tuã solius regie Maiestatis gratiam, cui quicquid hoc est me super huius anni & quolibet alio Cometa explorationis indagatisq; paulo altius sum repetiturus, iam suppliciter obsecras, vt eadem illa inelyta tua Maiestas ab istis paulisper sublimioribus magis que arduis diuersa curis huc propter suam & suorum salutem gratiose animum aduertat; primum sciens, me hic tractare studiũ Astronomiã non vt ipsa discipulũ Astronomorũ agnoscat, sed vt exploratorem iñ sece olim literis versatum, quatenus Theologastrum deceat, suspicari possit, hocq; imprimis ex Comete nomenclatura, quã primum sibi caput in hæc verba breuiter vsurpat.

¶ Elenchus capitum vice argumentorum.

- Vnde Cometa sibi nomen vsurparit, Cap. I.
 Quam varijs sint Comete, Cap. II.
 Qua caeli parte frequentius appareant Comete, Cap. III.
 Quo sint, & quanto tempore durent Comete, Cap. IIII.
 Vnde secundum Theologos generentur & quidnam re ipsa sint Comete, Cap. V.
 Vnde secundum Philosophos & Astronomos generentur, & quidnam re ipsa sint Comete, Cap. VI.
 An Stella, quæ magos ad Christum nuperissime natum duxit, Cometes, de quo Imp. Augustus, fuerit, Cap. VII.
 An aliquid portendant Comete, Cap. VIII.

Quid

Quid nam vel boni vel mali portendant Comete, Cap. IX.
 Quid mali portendant Comete, Cap. X.
 Varia mala varios Cometas sequuta fuisse ex non parum multis ostendi exemplis, Cap. XI.
 An Comete nonnunquã qd boni portendat, Cap. XII.
 Quibus nam personis & terris præcipue malum portendant Comete, Cap. XIII.
 Quo nam pacto Comete portendant & portendere valeant, Cap. XIV.
 Quir Comete potissimum viris principibus vt pote regibus & Imp. & c. malè portendant, Cap. XV.
 Quid & quibus portenderit Cometes, qui hoc anno post Christum natum, D. XXXI, Cal. XIX, Septemb. Moguntia & alias primo visus & euidenter ab omnibus est notatus, Cap. XVI.

An mala, quæ Cometes portendit, ne eueniãt quoquo modo præueniri & immutari queant, Cap. xvij.
 ¶ Vnde Cometa sibi nomen vsurparit, Cap. I.

TAmetsi omnifariam eruditus homo, vt sublimiora in primis curare debet, ita nec infima contemnere, quarum opera ipsa suspiciuntur, & in eis adipiscendis suppetias asserunt, si quidem minora illa haudquaquam sint negligenda, sine quibus non est maioribus locus, nec possit nisi præcedentibus illis ad rei summam perueniri, ne tamen inuidia verbi noster hac parte labor labefactetur, ac ne qui minutulos quoq; literarum apices conlectantur, neglectam sui studij rationem querantur, initio pauca de ratione nominis Comete prælibabimus. Sydus itaque quod Græci Comete, Latini stellam crinitam, & vtrique a figura, qua id ipsum apparere consuevit, appellant. Quando quidem hoc genus in caelo syderis videatur instar stellæ flammæ, earundem que scintillas de se non aliter emittentis & dispergentis atque vel comas vnde Cometa, vel crines, vnde stella crinita sydusque crinitum dici cecepit. Quemadmodum Augustus Cæsar Comete illum, qui ludos eo eden-

re falsit, quemq; Suetonius Tranquillus Crinitam stellam dixit, sydus crinitum appellauit. Nec absurde qdem. Si enim qf priam propius adpexerit, haud obscure sentiet Cometem sic paruisculis in diuersum flammis scintillisq; modo comarū & criniū dispergi, vt ipsum vel scope vel fasci vibiceo, vel pauonis caudae vel barbæ vel faci cuiuspiam similitimum censeas, veluti ex hoc adiecto archetypo eius Cometæ, qui nobiscum nup apparuit, exempli causâ videre est.

Quam varij sint Cometæ.
CAP. II.

Non modo perquam plurimi sed & omnino varij sunt Cometæ. Siquidem Stoici dixerint hæcæ stellas esse vltra XXXII. de quarum nominibus & effectibus Abienus lambis scripsit. Ac interim non sunt omnes Cometæ vnius vel coloris vel figuræ vel speciei. Quãdogdem nonnulli sint crine sanguineo horrentes, & comarum modo in vertice hispidi, atque hinc Cometæ vulgo nuncupati. De quibus ita cecinit Poeta:

Non secus ac liquida si quando nocte Cometæ.

Sanguinei lugubre rubent.

Hanc figuram vendicant, vbi una in parte spissi, alteramq; in partem protensi & porrecti fuerint. Sunt & nonnulli, quibus inferiore ex parte in speciem barbæ oblonge promitur iuba, vt pote altera duntaxat parte rariore, quos Pogonios vocarunt. Sunt & alij, qui modo iacui vibrari solent, quibus Acontij nomen. Cuiusmodi fuit, teste Plinio, stella, de qua Quinto Consulatu suo Tiberius Imp. Cæsar præclaro scripsit carmine. Sūt & alij paulo breuiore & in mucronem fastigiati, q̄s vocauerunt Piphios, colore vtrumq; quadamtenus aureo & electro similes, sic tamen omnium pallidissimi, vt propemodum sine vllis radijs quodam gladiatorum nitore videantur. Sunt & quos dixerunt Phitetes, in figura doliorum & in concauo fumidæ lucis aut fornacis, ceu videre est in vasis, quæ alicubi pice obzatum paulo diutius ad seruandum doleatores collinunt. Sunt quoq; Cometæ, quos appellant Ceratios, speciem cornus habentes, qualis fuit, quum Græcia apud Salamina depugnauit. Sunt & quos dicunt Lampades, qm̄ faces ardentes imitari soleant, cuiusmodi & hoc etiamnum anno alias iterum atq; iterū conspectos adfirmât. Sūt insup, q̄s dicūt Hippæos, vt q̄ videatur habere iubas equinas, celerrimi mor? atq; in orbē circa se euntis. Deniq; nonnūquā Cometæ sic argenteo crine refulgēt, vt vix contueri liceat, speciei q; humana dei effigiē in se ostēdetes, quæ fuisse nonnulli contēdunt stellā, q̄ Magos ad Chimum nup

P tum

tū perduxit. Quae de illi ad Hierosolymitanos: Vidim⁹ enim, in
quātū, stellam ei⁹ in Oriente, & venimus adorare eum. Sed de
hac fortasse nonnulla discursi sumus circa finem. Nec interim
dubitam⁹ p̄ter haec cometaꝝ figuras & species adhuc eē mul
to plures, de quibus vt in p̄sentia sigillatim agamus, nec nostri
est propositi, nec magni admodum momenti, vt quib⁹ scire ma
gis expediat, quo situ, quantoq; tēpore frequentius illi colluce
ant, id quod posthac videbimus.

¶ Quae caeli parte frequentius appareant cometae.

C A P. III.

Qui de syderum ratione non poenitenda prodiderunt, p
hibent, cometas nunquam in occasura caeli parte sed
vel sub ipso septentrione aliqua eius ex parte non certa sed ma
xime in candida, quae lactei circuli nomen accepit, vel quod ta
men rarēter vsu veniat) in Austrino polo, sed citra iubar vllū
hibernis praesertim mensibus apparere. Quāquam literis pro
ditū sit, & apud Aethiopes olim & Aegyptios apparuisse co
metam, atq; regem illorum nomen ei dedisse Typon, qd igne a
specie, ac spirē modo intort⁹, visū quoque toruus nec stella ve
rius quam quidam igneus nodus fuerit, qualis, qui nobiscum
nuper extitit, initio comparuit, succidaneo tamen tempore ma
gis ac magis stellae cometae similior.

¶ Quo sint, & quanto tempore darent Cometae.

C A P. IIII.

Et si Damascenus, author me iudice non contemnendus,
Cometam censuerit esse astrum anouo conditum, quod
que completa significatione sua dissoluatur, experientia ta
men, quam rerum vocat magistrā, compertum est, qualibet
anni parte, vtunque aestate frequentius, dominante praeser
tim per aestum Canicula, cometas apparere nec paucioribus
quam septem, nec pluribus quam octoginta, Plinio teste, dura
re diebus. Porro secus est animaduersum de cometa, qui ante
Hierosolymitanam excidium refulsit, vt qui Eusebio post Io
sephum

sephū teste, ardere per totum visus est annus. Id quod sane
non tam naturae quam deo naturae auctori adscriberem, nisi
Pythagorici cometas statis & certis temporibus nec semper vi
deri putassent, nec deessent, qui eos sydera esse perpetua crede
rent, suoq; ambitu ire, sed non nisi a sole relicta cerni.

¶ Vnde secundum Theologos generentur, & quidnam
re ipsa sint cometae.

C A P. V.

Theologis paulo religiosioribus admodum placet, Come
tas haud nisi a deo, nulla etiam praesistente materia, di
uinitus pro loco & tempore vel ideo produci, vt ille per eos,
quae futura sunt pro sua, qua est erga nos pietate & bene
uolentia, significet simulque denunciēt, ac illos proinde non ef
se nisi supernaturales semperque prodigiosos. In quorum e qui
dem sententiam vt pedibus quoque in alterutro non illubent
ter eam multis plane argumentis adducor, praesertim qui ma
ximū, quod supra nos est diuināe prouidentiae quam naturae, quā
illa creat & ad nutum gubernat, tribuere. Non autem esse na
turales, omnino negauerim, nempe non ignorans, eos saepe nu
mero natura, deo tamen cooperatore principe, fieri, illorumq;
causas esse naturales ac interim a nobis intellectu comprehen
sibiles. Quanquam e diuerso non inficias iuerim supernatura
les esse eos, quos deus Opt. Max. totius creaturae factor, syde
rumque conditor subito adeoque ex nihilo fortassis aliquando
creat. Credi quidem par est, deum cuncta posse, & illum pro
nuū suo, quae indies tam naturaliter quam supernaturaliter
fieri videmus, nonnunquam ex praesente (vt sic dicam) mate
ria, nonnunquā sine illa creare. Fieri quidem posse, vt ille vel
nube media vel sine etiamnum illa, utpote caelo sereno prodig
iosius pluat. Quorū sane vtrunq; potest, qui nihil non potest,
nunc nubes producēs ab extremo terrae, & fulgura in pluuiam
faciens, nunc vero operiens caelum nubibus, & parans terrae
P ij pluuiā.

pluuiam, Siquidem magnus sit ipse dominus, & magna virtus eius, cuiusq; sapientia non sit numerus. Atque ideo fieri posse crediderim, vt cometes aliquando sit supernaturalis, vt quæ Deo Opt. singulari ex causa ex nihilo produxerit. Cuiusmodi dubio procul fuit columna illa nubes, qua dominus olim ex Aegypto in terrâ promissionis interdixit, & colūna ignis, qua idē in ternoctū (quæ nunquā corā populo defuit) ad monstrandā viam tam pie quam mire præcessit Israelitis, Nec abstmilem fuisse Cometem censurim, qui tantisper quondam Hierosolymis excidium portendit, siquidem contra Cometarum conditiōnem toto visus fuerit ac integro anno. Caterum Cometas, vt plurimum, esse naturales non parum multi Theologi cū Philosophis & Astronomis adfuerant, vt qui ex naturalib; causis ferme semper, vt cumque deo authore præcipuo, subnascantur veluti subsequens caput ostendit.

¶ Vnde secundum Philosophos & Astronomos generentur, & quidnam re ipsa sint Cometae.

C A P. VI.

NEc inter Philosophos & Astronomos de Cometarum productione prorsus conuenire video. Anaxagoræ & Democrito coalitū ex duabus stellis fulgorem esse placuit, quo gignerentur Cometae. Quod & mihi nuper propemodum videbatur. Non defuere quoque, qui Cometem dixerunt, esse lucem opacam, nebula comprehensam. Itemq; fuerunt alij, qui illum esse putarunt, puram & defecatam terrestri contagio nubem, quæ a stellis irradiata efficeretur crinita. Insuper fuere nonnulli, qui Cometem nihil aliud esse contēderunt quam nubem quandam ignea claritate succensam. Quorum opinio- nis propemodum fuisse videtur Aristoteles, qui Cometem constare ratus est de vapore sicco, qui sursum delatus inflam- tur, hūcq; fieri ex terrestri exhalatione, plurimū calida, sicca, pi- gui & viscosa ad supmā aeris regionē potēter eleuata & accēsa. Cui subscribūt pene pleriq; oēs nri tps̄ Philosopho. & Astronomi docen-

Docētēs Cometē non esse aliud quā vapore terreum, eundēq; paulo grossiorem, cuius partes sibi paulatim cohaereant, prot- fus ascendentem ab inferiore æstus parte, ad partem eiusdem superiorem, ibiq; ignis concavitate contingere, vnaq; diffu- di & inflammari. Constare quidem stellam comas habentem, sicuti ex aere inflammato ex ignis vicinitate, qui Cometae mate- riam contineat, dicique & esse Cometam aerem vicinum igni, qui vel ideo in se contineat colorem ignis, quoniam vapor in i- plo sicco inflammetur, contineturq; cum lumine flammæ com- moto ab inferiore aere, vbi consistat natura vapor eiusdem, q̄ diffuso eo, quod continuatur ei, fiat oblongus statimq; Cometes & esse & dici incipiat. Hæc cum Aristotele recētiore, Phi- losophi pene omnes, Verum a quibus longe dissident cū Stoi- ci, qui Cometas esse stellas vt alias, & numero quidem vltra XXXII, tum illi, qui illos esse sydera perpetua, suoq; ambitu ire, sed non nisi relicta a sole cerni crediderunt. A quibus etiā discordant, q̄ Cometas opinantur certis statiq; temporibus re- radiare. Egdem vt nec ab ijs plane dissentio ita non prorsus dis- scesserim ab eis, q̄ existimant Cometae quandam esse posse su- p̄naturalē, quendā vero naturalē, eundēq; nasci humore fortui- to & ignea vi ideoq; solui. At idē sequi necessum est, Cometā non posse nec stellā nec syd^a a nobis dici, nisi eis vocabulis abu- tamur, quanquam Augustus Cæsar (quod in frontispicio no- stræ explorationis admonuimus) Cometem illum, qui ludos eo- sedente fulsit, quemq; Suetonius crinitam stellam dixit, sydus crinitum appellauit. Id quod fuisse nonnulli volunt stellam illā quæ magos ad Christum nuper natum duxit. Verum qbus cū mihi nequaquam conuenit, ob rationes, quas caput proximū recensēbit. Interea quidem nolim ambulare in magnis neq; in mirabilibus super me, malens sapere ad sobrietatem.

¶ An stella, quæ magos ad Christum nuper natum duxit, Cometes, de quo Imp. August. fuerit.

C A P. VII.

P ij. Ad-

Admonet Christiana nimirum pietas vt vel obiter hoc loco paucis explicem, qualis nam fuerit stella illa admirabilis, quæ magos stupente propemodum natura & ratione, ad Christum iam nuperime natum Bethlehem perduxit, quam nonnulli perperam fuisse autumant Cometem illum, qui in Iudæis Aug. Cæs. per septem dies, Plinio testante, in regione cæli sub septentrionibus circa xi. diei horam subortus est, idem que non obscure conspectus. Qua de re quanquam vterque Picus Mirandulanus & pie & grauitè disputarit, haud tamen est, quod ex officio quid inibi tuto sentiendum sit, breuiusculè disseram, maxime, quod nolim videri aliqua ex parte hoc in negotio fauere Astrologis, vbi toto quidem cælo satisque impie errant. De stella proinde Natalitia Christi Opt. in hæc verba scribit veridicus Euangelista, *Εὐαγγελιστὴς τῆς αὐτοῦ ἡρώδης ὁ ἐν τῇ ανατολῇ* Inter quæ verba *ἡ ἄστρον* stellam vertit latinus interpres, & vere quidem & doctè. Atque ait Euangelista. Et ecce stella, quam viderant in oriente antecedeat eos vsque dum veniens staret supra, vbi erat puer. Iam vero clarius quam dici potest constat, nec *ἄστρον* nec *ἄστρον* denotare Cometem. Quo magis conuincuntur erroris Phlegon & Harpocrates, qui existimarunt stellam, quæ Magis dux fuit ex Oriente Iudæam pergentibus, Cometem haberi debere eum, qui Aug. Cæs. temporibus emicuit, quum ille prodatur ante natum Christum plures annos apparuisse, nec in Orientis, sed in Septentrionis regione conspicuum, vt qui inter initia principatus Augusti. fulserit, & in regione cæli sub Septentrionibus, vt paulo ante memini. Nunc etiam quis sine scrupulo credat, satis in causa fuisse Cometem Magis, vt ipsi eius emerfu tot itinera, tot labores sibi desumerent, quum alia portendere illi quæ natum regem Iudæorū existimare potuissent. Credi proinde magis fas est, illos esse sequutos stellam, vel Sethi libro p̄uatos, vel Balaam vaticinio motos, quandoq̄ dem ex eius cognatione fuisse illos nonnulli censuerunt, vel iudicatos ab angelis, vel sup̄o adflatos lumine, vel somno etiā monitos, vt quo fortasse modo intellexerunt, quo & postea in somnis declinandum

dum Herodem, & alia quam venerant via in patriam esse reuertendum didicerunt. Hinc quam Iulianus impius desertor impie desipuerit, dicere nemo suffecerit, vt pote quæ stellanoie Afaph iuxta Aegyptios fuisse adueruerit, & ecce. quoque solitam apparere anno, & tum diratum prodigiosa nunciare. Sed dic O perfide apostata, si ita volueris, quo nam pacto illa Magi stellam sua ætate amplius non visam cognouissent? quo pacto illis ipsis natum Iudæorum regem significasset? quare & ecce. quoque anno alium regem Iudæorum mundo non pepererit? Quare post M. & D. XXX. vel interim aut regem non peperit, aut si effæta viribus & sterilibus, sui saltem præsentiam non ostendit? Erras igitur erras desertor impie, perperamque Christi anæ religioni derogare moliris, sed frustra. Si quidem secus habeat veritas, contra quam nemo feliciter vnquam colluctatus est, vt qua nihil est fortius, suo semper tempore vincens. Non ergo cometes fuit hæc ipsa stella Magis sed nouum quoddam sydus & astrum, vt in Græco scribitur Euangelio, non de ijs autem, quæ ab initio deus ille Opt. Max. creauit in cælis, nepe prorsus diuersum a fixis & erraticis, & cometicis stellis, maxime quæ non defuerint, qui voluerunt illam pueri speciem prætulisse, moti fortasse verbis eis Magorum. Ecce vidimus stellam eius in Oriente. Haud potuit proinde haud fuisse sydus miraculo plenum planeque nouum: quando quidem id ipsum vel simile eius antea nunquam prodierit, nec post annos M. D. & XXX (tot enim a Salutarifero Christi ortu præterire) visum sit, vt quod suo functum munere ab oculis mortalium prorsus euauerit, nimirum factitium & temporaneum, non naturale nec perpetuum, ad id officij conditum a creatore, per quod significaret ille natum regem Iudæorum & miraculum sui verbi corporati & virginis puerperium, De quo in lib. Catholicorum & Homiliarum paulo fulius dixi, & fortasse quæ hic longe commodius, hac parte opportunius eo regressurus, vnde digressus sum, disserens de cometis, de quorum portentis subinde agam.

¶ An aliquid portendant Cometæ.

CAP. VIII.

IN quæstione venit, an aliquid noui portendant Cometæ vt noui & rari sunt illi, sic eos semper quiddam noui & rari portendere respondent pleriq; omnes, partim ducti quidem quotidianis experimentis, partim ex causis, quibus illi producuntur. Quandoquidem Cometæ raro vel nunquam visi sunt, quos nihil sit aut noui aut inusitati aut hoc genus admiratione digni consequutum. Atq; sane, quor Cometes non significaret aliquid noui, quem vel ideo nasci putamus, vt quid portendat, quum vel cætera in celo sydera credantur non solum vt hominibus inferuant, verum etiam, vt sint in signa & tempora & dies & annos a deo Max. creatæ præsertim, quia dominus leuis haudquaquam reprehendendos duxerit Pharisæos & Sadducæos, quod faciem cæli diiudicarent, obseruatoq; cælo prædicarent, cuiusmodi postridie tempus esset futuræ. Sigdem rubicundum vesperæ cæli prædicat, diem postera fore serenæ, &c. Id quod vsque adeo creditum est, vt vel olim in protritum vulgo adagium abierit. Nescis quid vesper serus vehat? Cuius ex Menippæis Varronis Satyris & ex P. Marone meminerrunt A. Gellius, Macrobius, Polydorus, & Erasmo ille magnus Roterodamus.

¶ Quid nam vel boni vel mali portendant Cometæ.

CAP. IX.

VT constat, Cometæ semper aliquid noui portendere, sic e diuerso compertum est, rarenter illos aut nunquam nisi aliquid mali non portendere. Cuius quidem argumento Cometæ ab authoribus haudquaquam contemnendis signum timoris & formidinis dici coepit. Non sane quia quoquo modo illud sit timendum, quo male cuiquam facere possit, sed ille nimis. si deus max. qui per Cometem prædicat præmonetque quod mali poenæ, modis sit omnibus ex amore metuendus, vt qui vel solus totum hominem, corpus. s. & animam quem totum condidit, æterno potest & temporaneo damnare exitio. Ita quidæ tra-

dit,

dunt, temporibus. Imp. Caroli, cognomento magni, Cometem apparuisse atque ideo Imp. attonitum cum Egmaro Philosopho simul contulisse & dixisse, quoniam huius apparitio nonnihil humani contra se mali portenderet, E diuerso illi, ne plus æquo moestus redderetur, Philosophum in hæc propheta verba respondisse: A signis cæli nolite metuere. Rursus Imp. occurrisset: Recte nimis, quoniam non aliud, inquam, timere debemus, nisi illum qui nostri est & huius creator syderis. Vox vtique tanto digna Imp. plane commonstrans, quor Cometæ signum appellari possit aut terroris aut horrois. Hinc iam olim Plinius Cometem adfirmavit esse terrificum magna ex parte sydus ac non leuiter piatum, vt ciuili motu Octauio Consule, iterumque Pompei & Cæsaris bello &c. Ad quem sane modum vel ante ipsum Princeps Poetarum Vergilius Cometæ epitheton dedit diritatem, sic inquit:

Non alias cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec diri toties arserè Cometæ.

Idemq; alias in hæc verba canit:

Nec secus ac liquida si quando nocte cometæ
Sanguinei rubent lugubre &c.

Quem & Lucanus sequutus cometem appellauit timendum sydus, ita carens,

Ignota obscuræ viderunt sydera noctes,
Ardeantq; polum flammis cæloq; volantes

Obliquas per inane faces, crinemque timendi Syderis.

Quem quidem Lucanum non minus hac in re quam Vergilium Picus iunior Mirandulanus per quam doctè & gnauiter se quutus, de cometa in hæc verba concinit.

Non qui multifidos ratilanti vertice crines

Exitio fertur miseris adferre cometes.

¶ Ex quibus & id genus principibus authoribus non obscure constat, cometem adeo plerumque semper aliquid mali portendisse, vt propterea coceptus sit appellari sydus me-

Quid

¶ Quid mali portendant cometæ.

CAP. X.

QUum modo pateat, cometas ferme semper non aliud quam mali quicquam portendere, iam deinde queri solet, quid nam mali idem significant portendantq; Respondeo, non eadem mala omnes sed varia mala varios portendere cometas, quum illorum diuersitas hac sit parte plurimum consideranda, siquidem iuxta illam variari consueuerint eorum portenta. Arbitrantur enim referre in quas partes sese isti iaculentur, cometæ quidem minari videntur ei terræ parti, ad quam suos possimum radios paulo frequentius dirigunt, aut quarum stellarum vires accipiant, quasq; similitudines reddant, & quibus in locis emicent. Experimentis autem non parè multis animaduersum est, cometas modo portendisse sterilitatem terræ, modo pestilentiam morbum, modo annonæ caritatem, modo ventos graues & æstus, modo terræ motus & inundationes, modo seditiones & prælia, modo regnorum, regum & rerum publicarum mutationes, clades & calamitates haudquaquam vulgares, & tã quædam frequenter, vt Lucanus non dubitauerit cometam appellare stellam, quæ mute regna, sic canens:

Ignota obscuræ viderunt sidera noctes.

Ardentemq; polum flammis caeloq; volantes.

Obliquas per inane faces, crinemq; timendi

Syderis, & terris mutantem regna cometem

¶ Varia mala varios cometas sequuta fuisse ex non parum multis ostendi exemplis.

CAP. XI.

NE quis vanum putet, quod vel ex aliorum sententiâ dixerim, varia portendisse mala varios cometas, visum est, rem paucis, & ips quidem verissimis iuxta Historicam fidem exemplis testatam facere. Nec interim est, vt vel vniuersa vel singula a mundo condito repetam: id quod nec multitudinem eorum commode sum facturus: verum susceperit magis que profuerit,

fuerit, ex multis paucissima & quidem ea, de quibus auctores fide digni perscripserunt, sub oculos ponere. Atq; vt ab infrioribus paulo rectius ordiar, primum quis ignorat vel P. Marone, Lucano, Plinio, Suetonio, Appiano, Plutarcho hocque genus alijs testibus, cometem, qui temporibus Iulij Cæsaris aliquam diu apparuit, sublequuta fuisse ne dum bella illa Ciuilia longe funestissima, sed & necem illam non satis lugendam C. Iulij Cæsaris: vt qui VI. & L. ætatis suæ anno deinde a LX. & amplius C. Cassio, Marcoque & Decio Bruto principibus conspirationis Idibus Marcij in Pompeij curia. I. II. & XX. plagis plusquam crudeliter confossus misere perierit. Nec est, vt inter ea quoque recenseam, quales ac quantæ niuium, grandium, inundationum & id genus calamitates eundem sublequuta sunt cometem, quas libi F. Horatius singulariter deplangit: Quis deinde nescit, quam ineloquibile & nunquam satis admirandum Hierosolymitanæ ciuitatis excidium fuerit sublequutum cometem, qui tum, Iosepho & Eufebio testibus, flammis exitiabilibus ardere per totum visus est annus: Ea profecto eundem cometem clades paulopost sequuta est, quam do minus ipse totius misericordiam simulque vindic iustus multis ante annis prædicens non potuit non ex animo deplorare, vt qui, teste Euangelista, videns ciuitatem seuerit super eam, & velut in auribus eius proloquutus sit hæc verba: Si agnouisses inquit, & tu in hac die tua, quæ ad pacem tibi sunt, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, &c. Nonne quoque cometem, qui circiter annum post Christum natum CCCCIII. inuitate admodum magnitudinis apparuit, sublequuta est mors pijsissimi Imp. Constantini, subindeque in Imp. factio satis perniciosas: qua trucidatus est Constantius Imp. haud longe ab Hispanis in Castro, cui Helenæ nomen. Nonne etiam annum cometem, qui circiter annum post Christum natum CCCC. XLIII. effulsit, sublequuta sunt satis horrendæ (presertim in Gallia) clades atq; calamitates, & tum non multo post tempore Colonia Agrippina, ab Hunnis deuastata & solo pene

¶ Quid fuit

fuit æquata. interempto apud Constantinopolim a conspiratione suorum Martiano Catholico Imp. Quæ vero multiplex & horrenda calamitas sequuta sit cometem, qui anno post Christum natum D. LXXXIII. resplenduit, Annales ita referunt, ut facilius eam quis cogitet quam recenseat, utpote cuius meminisse horrescit animus. Quandoquidem talis ac tanta post ipsum passim ceperit aquarum inundatio, ut toto orbe credi ferme ceptum sit, alterum fore diluuium. Subsequuta deinde est apud Italos pestis quædam plus quam dira, quasi sagitta cælitus deorta, alioqui inguinaria dici cepta, qua aliquot hominum milia mortem miserrime obierunt. Roma deinceps a Longobardis obsessa supra modum deastata est, insurgentibus haud tempore post multo contra ecclesiam Sarracenis, ac tertiam fere Christiani orbis partem ad sectam suam longe impmissimam cogentibus. Quid hoc quoque loco commemorare calamitatem, quæ sequuta fertur cometem, qui circiter annum post Christum natum D. CCCXIII. apparuit, admodum singularis & terribilis? Nonne defuncto deinde Carolo, cognomine magno, Imp. Christianissimo, Sarraceni Itali plusquam horrenda clade adorti sunt, qui tandem aduersus eam præualuerunt? Nec interim, ut silentio transeâ, conuenit cometem qui anno a Iesu Christi natiuitate M. CCXCIII. comparuit. Nonne & ipse nihil non mali portendit, quum anno deinde domini M. CCCII. sequutum sit bellum illud Frandense multo memorabilissimum, Gallisque primum non satis detestandum, utpote in quo flos militiæ Gallicæ non tam ignominiose quam crudeliter necem oppeterit. Sub id quoque ferme tempus Rhodolphus Imp. Veronam Heluetiorum non absque ingenti suorum trage obfedit, qui & in bello demum (quod aduersus Albertum, Austriae ducem gessit) haud diu coronatus obijt. Ceperitq; sub idem fere tempus Aconem, ciuitas multo nobilissima a Sarracenis destrui. Quantam vero malorum congeriem portenderit cometes, qui comis sursum erectis, capite aut deorsum pendente, anno dominicæ salutis, M. CCC.

LXIII. in occidente transiens Septentrionem versus apparuit, Galli non sine dolendo suo periculo experti sunt, ut qui non multo post tempore, anno uidelicet incarnationis dominicæ M. CCC. XCVI. extra patriam apud Turcas admodum calamitose in bello succubuerunt, interemptis Christianorum una cum Burgundiæ duce C. milibus. Nec multo post, nempe anno Christi Iesu. CCCC. VI. Ludouicus dux Aureliens. regis Gallorum frater Parricis dolo fraudeque in occasionem multorum malorum fuit occisus. Denique (ut semel finiam) quem fugit, quantæ sint calamitates suble quata cometam, qui anno post Christum M. CCCC. LXXII. Mense Ianuario apud Coloniam Agrippinam versus Orientem vagus admodum fuit? Nonne proxima tum æstate sic passim terra calore cepit plus iusto feruere, ut alicubi subtus ipsam ignis usq; ad arenam erupit? Unde passim sequuntur bella & prælia & epidimie supra quam dici possunt horrendæ. Quanta vero & quam varia cum bellatum prælia passim nec sine summa laude & dubia sorte succedaneoque tempore inter alios illis temporibus gessit Carolus, inclytus Burgundiæ dux, haud est, ut hic explicem, ut quæ vix iusto volumine contineri possunt, non Nausea Theologastro fed altero T. Liuii indiga. Sed quæ hoc quidem loco penè præterierim cometem, qui anno post dominum natum M. CCCC. VIII. satis portentose comparuit, nec minus infinita numero quam vel dictu & auditu vel visu difficillima mala prædicens. Si quidem non multis post diebus ceciderit Leodiu XL. hominum crudeliter interfectis. Subq; illud tempus Bruthani aduersum Poloniae regem belligerantes inaudita penè suorum strage superati fuerint. Iisdemq; temporibus concilium Pisanum Schismate pniciosissimo finit, quum propter unionem faciendam fuerat coactum. Ceperit & sub ea tempora plus quam male ecclesia labefactari. Cui Sigismundus Hungariæ rex ita suppetias tulit, ut facile cognomen sibi Christianissimi dedicare potuerit, quanquam non satis feliciter una cum Germaniæ principibus adoriri ceperit Boemiâ, tû Hussitana heresi plurimam nec

sine summo sui incommodo laborantem, iam vero te Christianissimo rege felicis respicientem. Deus ille Optimus Max, Maiestatem tuam inclutam huic iam florentis regno, imo toti terrarum orbi, cui iure præes, diutissime tam incolumem quam felicem seruet ac tueatur in decus & illius ornatum & incrementum. Insuper hac quoque parte decreuerat paucis commemorare mala, quæ sequuta sunt cometæ, qui anno ab hic XI. i Austria, Archiducatu tuo longe maximo non sine deplorando portento cū alijs compluribus prodigijs & quædam cælestib. aliquamdiu comparuit. Vt quomodo illa describēs, quæ deinde sequuta sunt, mala a lachrymis temperaero quā vel eorū meminisse horreat animus, luctuq; refugiat. Qui etiam inibi renouare tentem infandum inclytæ tuæ Maiestatis dolorem, ut quorum ipsa pars fuerit penè maxima. Sed dabit & ijs olim deus finem, suppliciter a nob exoratus. Quo autem neglecto non erit, quin picula multo peiora vniuersæ Germaniæ ab immanissima Turcarum natione sint futura. Atque vtiā Germani principes lente festinarent, nec paulo diutius de præsidio aduersus Iatrocinium Turcicum comparādo delibarent. Hæc tenas de congerie malorum, quam fide non dubia multis iam olim sæculis cometæ plus quam euidenter portederunt. Superest, ut videamus, an illi nonnūquā boni etiam quiddam portendant, quod per quam plurimi negauerunt, quæ vere locus subsequens indicabit.

¶ An Cometæ nonnunquam quid boni portendant.

C A P. XII,

Q Vum non parum multis rationibus, & exemplis non satis compertum sit, Cometæ plerumque semper aliqd mali portendere, iam quæri a non paucis audio, num possint & iisdem aliquando quid boni significare posse, inquam, siue sint naturales, siue supernaturales. Primo quidem quoad supernaturales dubium non est, quandoquidem Deus Optimus idē que sapientissimus suis, quos haud ad perdicionem condidit, tam læta quam tristia per sidera denunciare consueverit. Non

nc

ne enim is per arcum in cælo, quem nos Iridem vocamus, securitatem a diluio perpetuam mundo significauit. Nonne idem per retrocessionem Solis palam fecit Ezechia prorogata vitam atque illum diutius victurum denunciauit? Nonne idē quoque Euangelium suum longe optimum & lætissimum, ut quo nec melius nec lætius excogitari queat, scilicet Christū Iesum nobis natum, sidere nouo ne dum Magis sed & toti seculum ipsos orbi terrarum testatus est? Ita nimirum non est, quod dubitemus, quin & per sidus illud crinitum nob quid boni pro loco & tempore significare possit ac velit, vsque adeo, ut dixerit, A signis cæli nolite metuere, quæ timent gētes, quia leges populorum vanæ sunt. Nolite ergo timere ea, quæ nec male facere possunt nec bene. Quoad naturales etiam Cometæ dubitari nequit, quin boni quicquam aliquoties significare possent. Id quod ratione erit & exēplo non difficile monstrare. Cū enim teste Abieno (qui authore Seruio Grammatico Cometarum nomina & effectus lambis conscripsit) Cometæ stant de quibus Planetis, utpote Venere, Ioue, Marte, Saturno & Mercurio, simulque pronunciant, qui de Venere sunt & Ioue optimi, fieri nequit, quin & aliquando Cometæ, præsertim qui de Venere & Ioue producuntur, haud semper mala portēdāt sed aliquoties etiamnum bona. Huius autem argumentum eē posset non omnino contemnendum, cometes, qui quondam diuo Imperatori Cæsari Augusto tam faustus est iudicatus, ut tum in templo Rhomæ in vno totius orbis loco coli cœptus sit, quoniam is incipiente illo ludos per septem dies in regione cæli apparens summam ei felicitatem denunciari. Cuius deinde sic ille factus est compos, ut Augusto nullus in Imperio dicitur sit felicior, quemadmodum Traiano melior nullus: Quinimo & vulgus tum credidit, eam Crinitam stellam significasse Cæsaris iam nuper defuncti animam inter deorum immortalium numina receptam, qua significatione nihil arbitrati sunt esse vel lætius vel melius. Eapropter I N C L Y T E R E X, quāuis Cometæ qui nup nobiscum refulsit, plurimū mali putēs orbi.

orbis portendere, non tamen dubitarim, quin interea regiae tuae Maiestati plurimum boni nunciet, quoniam nihil sit in eius generatione cause, quod in illam ipsam Maiestatem tuam quoque modo respiciat. Qui etiam (quae so) male ominari de te possem, cuius est nomen huius aevi longe felicissimum, huiusque aetatis multo auspiciatissimum, & maxime, quem sic ubique diuini numinis fauor bene adiuuat, ut prorsus sperem te fauore eodem non ante a mortem visurum, quam ipse pulchra Germanus origine Caesar, Imperium sis Oceano & famam astris terminaturus. Quod omnibus esto votum. Atque hinc est, quare nolim sic male tydas hoc nostris temporibus crinitum a quopiam diiudicari, quominus felix idem & faustus nobis esse queat.

¶ Quibus nam personis & terris praecipue malum portendant Cometae.

C A P. XIII.

Quaeritur solet, quibus nam terris & personis praecipue malum cometae portendant? Equidem non crediderim certo posse hac de re quaerentibus responderi. Quandoquidem non isdem nec ab una eademque sunt causa omnes cometae, verum nonnulli sint naturales, nonnulli autem supernaturales, & a Deo diuinitus aliquoties producti, sintque illi indiscriminatim tam portendendo dubij, ut Lucanus putet illos nec nautas nec populos impune uidere, ut qui nulli non portendant, ideoque ab omnibus metuendi. In cuius ego sententiam vel maxime iuerim, cum appareat cometae supernaturales & a deo producti. Qui proculdubio ipsi velit omnibus personis portendi quid mali, quae male contra illius legem viuentes a malo non desistunt, quas ille singulariter cometas velut horrendis quibusdam minis a malitia ad bene beateque viuendum pro sua ineffabili erga illas benignitate, clementia, longanimitate & patientia dehortatur, poenitentiam expectans, veluti plus quam euidenter arguit olim in Hierosolymitanos, quos anno quidem integro per satis horrendum cometem culpae & faciendae pro ea poenitentiae serio admonuit. De naturalibus vero cometis aliter esse Philosopherum & Astronomorum

vtcunq;

vtcunq; nec illi citra singularem Dei Opt. Max. voluntatem, nec absque causa memorabilis producentur. Ego ut illos non puto portendere & operari modo, quo nugatur Astrologi, de quibus ob inclytam tuam Maiestatem in libro nostrorum Catholicorum scripsimus, ita non prorsus duxerim explodendos, qui plurimum arbitrantur referre, in quas (vt paulo ante quoque diximus) sese illi partes iaculentur, quarum stellarum vires accipiant, qualisque similitudines & colores reddant, & quibus denique temporibus & locis & sub quibus caeli signis, & cuius planetae adspicui emicent. Sunt enim quae vel nulla permoti ratione contendunt, cometas tibiis specie arti Musicae & huius studiosis portendere. Obscaenis autem moribus in verendis partibus signorum, ingenio & eruditione pollentibus si triquetram figuram quadratamue paribus angulis ad aliquos perenniū stellarum situs addant. Sub Marte & Saturno productos plane periculo esse plenos, quoniam deterrima pronunciant, quibus autem sint meliores, qui sub Venere & Ioue producuntur. Mercuriales vero esse tales, quales sunt, quibus adherent. Autumant & nonnulli cometas sub Saturno plumbei, sub Ioue albi, sub Marte rubei, sub Sole aurei, sub Mercurio caerulei esse coloris. unde quod praeterea omnes in vniuersum natura portendant, haud difficile iudicari posse, principibus tamē viris, utpote Pontificibus Cardinalibus, Episcopis & imperatoribus, regibus, ducibus & hoc genus summatibus praerumque semper & quidem deteriora portendere: quanquam nihil aulim hac in parte pronuciare, quoniam Astronomos de eo quod suspexit, interrogandos existimaerim, quarum est partium vltiora disputare, postquam tamen paulo deinde nonnulla, quae in rem facere putauero, adiciam.

¶ Quo nam pacto Cometae portendant & portendere valeant.

C A P. XIII.

Tamet si multipharia constet, Cometas portendere, non tamen est, ut credamus (quod Astrologi praesertim senserunt) eos posse signa esse eius rei, cuius causa non sunt, quoniam nec, ut in nostris ad regiam tuam Maiestatem Catholicis abunde disputauimus,

R

diui-

diuina miracula a caelo fiant nec significant. Non enim potest eo metes causa vel effectus esse vel belli vel mortis alicuius, utriusque hanc vel illud ceu signum ex causa naturali portendat. Esse quidem quoquo modo potest, si id quod pestilentiae & bellorum causa est, cometae etiam stellae causam putemus. Siquidem vaporum copia in sublime perlata, ubi accensa nimium praeter ordinem fuerit, & cometae gignere, & pestilentem aerem promere, & exire animos hominum ad bella potest, excitata scilicet in hominibus bile, quum in arma & caedes frequenter irruunt, quae rationis habenas posthabet, unde non sit difficile subsequutura regum & regnorum vel rerum publicarum mutatio vel destructio, quum regnum in se diuisum non possit esse diuturnum sed necessum sit, ut breui cadat. Praeterea, quum cometae naturalis generatio significet ingentem alicubi fuisse tum caliditatem siccitatem (nam alioqui tanta pro eius generatione materia non eleuata fuisset) fieri ad solem, ut frequenter cometa terris, & maxime arenosis & non paludinosi sterilitatem portendat. Jam vero, quia identidem constat, venenatos alicubi halatus & vapores perquam plurimos per fortem Astrorum actionem eleuari, profecto credi potest cometem tum portendere pestilentiam, ex aere per venenatos eisdemque eleuatos halatus & humores corrupto prouenientem. Qua etiam ratione siccitas ad bella homines incendit, fantasiam perturbat, sensus immutat, eoque pacto ad seditiones incitat, haeque rationibus plures ventos & terrae motus ac inundationes, siquidem tum plures exhalationes ad ventorum materiam eleuentur, & impediti eleuare terram rumpant, fluctusque deinde maris (ut ad solem) ad inundationem parent. Veluti nostra & patrum memoria, pariterque superioribus annis abunde comperimus, atque ego hoc ipsum in nostro ad Reuerendissimum in Christo patrem D. Ioannem Fabrum, Episcopum Viennen. & inclitae tuae Maestatis a Consilijs multiplici nimirum, nomine dignissimum de terrae motu responso pro virili disputavi. Ceterum quicquid tandem huius est negotij, haud est in ipse pluribus, hac parte morer, quae facile erede-

derim, Deum pro sua in nos pietate naturam vel media, non secus atque instrumento quopiam eiusmodi producere cometas, ut ille sic admonens nobis futura significet atque denunciet, quomoni a malis ob quae illi, deo iubente, aduersa portendunt, pecciteamus. Siquidem ille rarenter aut nunquam a saeculo condito praeterea monitione nulla mundum supplicio adfecerit, quemadmodum passim sacris constat literis.

¶ Quir Cometæ potissimum viris principibus utpote regibus & Imp. &c. male portendat. C A P. XV.

TAm non falso creditur Cometæ præcipue principibus, viris male portendere, utpote regibus illorumque regnis, ut pene nullus unquam Cometæ apparuerit, quonon præcipue alicui personae, cuiusmodi est rex, mali quicquam vel mortem portendisset, ut ex dictis paulo superioribus, plane perspicuum euadit, adeo quidem, ut Lucan⁹ ipsam Cometem censuerit eum, qui regna mutaret, iniquens.

Crine mque timendi

Syderis, & terris mutantem regna Cometem.

Cui luuenalis subscribens ait:

Mense, quibus verbis concumbat quæque, modis quot Instantem regi Armenio, Parthoque Cometem Primavidet &c.

Sed hoc quiri loco solet, quidnam in causa sit, quare cometes potissimum regibus, & imp. hocque genus principibus viris portendat: In causa, respondeo, non aliud esse putarunt, quam ad naturales cometas, quam quod illi plerumque ceteris delicatius & intemperatius viuentes, ab aere corrupto citius inficiantur. cum mali cum claudesine seculi foueant, & medicinae subinde paulo fortioris impatientes citius pereant. Quo vero ad supernaturales, & ad Cometæ a deo productos causam esse auguratur, quonon deo pietissimum admoneat illos futurum in eos poenae, quae vel in se ipsi vel in suis, quibus praesunt, praecipue peccarunt, & ipsos ut cum suis a peccatis poenitent paterne cohortatur, iuxta regem illum longe mansuetissimum, alibi serio quoque admonitum & dicentem ad dominum pestilentiam

R ij pro-

b. D. L. O. L. D. Z.

propter ipsius peccata immittentem. Sufficit nunc, contine ma-
num tuā. Ego sum qui peccavi, & ego inique egi, isti, qui oves
sunt, quid fecerunt? Præterea, cui quam regi portenditur, si re-
gno, cui ille præest, portēditur? vtpote qui rex a regno sit & hu-
ius peccatum regi, qui vel suo exemplo malo occasionem pec-
cato dedit, vel a peccato populū cohibere potuit, nec fecit, non
iniuria imputetur, & adeo quidem, vt Apostolus quoscunq; p-
positos censuerit non solum pro suis sed & pro aliorum animab-
us rationem deo Max. redditorios. Atq; ideo ad reges vniuer-
sos (regis autem appellatione hac in parte venire volo vnūqueq;
qui ceteris officio quoquo modo p̄stat & dignitate) rex ille man-
suetus. & prudētis. olim David non frustra. Et nūc reges, inq;
intelligite, erudimini, qui iudicatis terram, seruite domino in ti-
more, & exultate ei cōtremore. Apprehēdite disciplinam, ne
quando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Cū exarse-
rit in breui ira eius. Proinde non ē Ferdināde rex inclyte & de-
mentis. Cæsar, quod tibi vel tātillum ob cometē nup̄ effulgen-
tē timeas, vt qui tibi nec naturaliter productū aliquid mali por-
tenderit: quando quidē tam natura sis quam vita, & huius con-
suetudine ab omni crapula & uoluptate plus quam alienus, cibi
potus & somni parcissimus, quippe dubio procul rex ille nobi-
lis, de quo alibi scriptura, cuius principes non mane comedunt,
sed vescūt in tpe suo ad reficiēdū, & non ad luxuriā. Atq; in-
de ē, quod vita sis semper incolumi, quā tibi p̄tim diuini numi-
nis indulget benignitas, partim, eadem adspirante, tua parauit
industria. Cuius deo authore, partē non minimā tibi summa cū
laude comparasti post alia alioꝝ probatissimoz scriptoz: volu-
mina; quæ ad æmulationē veterū illoꝝ regum & Imperatoꝝ a
senioribus negocijs paululum feriatu summo cū iudicio & subli-
mi admodum ingenio citra tuorum molestias legere confueui-
sti) ex eo nunquam satis laudatū libro, quem ad inclytam tuam
Maiestatem nec sine cæterorū fructu scripsit de principe Chri-
stiano ERASIMVS ille noster magnus Roterodamus,
doctor inter oēs tam incomparabilis quam tu princeps inter om-
nes.

nes nulli secundus, nimirum sine controuersia rex singulariter
eximius, ac numeris omnibus in Dei Opt. laudem & tuorū fa-
litem absolutissimus. Quæ & hac ratione omnino nihil tibi habes
a cometa nuper enato formidare, vt qui int̄ erim quoq; cū
tuo antecessore Carolo Imp. magno illum duntaxat timeas &
metuendum scias, ac in eum confidas solum, qui tuus est, & hu-
ius syderis nostriq; creator omnium. Hic vt suo te propitio nu-
mine hætenus prosequitur, ita prosequitur est deinde. Qui
si tecum, quis contra te? Nunquid timentī illum occurrent ma-
lar? Nonne, scriptura teste, ille te in tentatione conseruabit, & a
malis liberabit? A quo ergo trepidabis, quum ille tuæ prote-
ctor sit vitæ, contra quæ nemo quæquā potest. Igitur haud time-
bit cor tuum, si consistant aduersus te inimici castra, sitq; exur-
gant aduersus te prælia. Verum expectans dominum viriliter
(quod facis) age, conforteturq; cor tuum & sustineat dominum
simulq; dices. Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat
mihi homo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos
meos. Noli proinde timere, cum Mose visurus magnalia domi-
ni, in quo facies virtutem, quoniam ipse solus sit, qui dat grati-
am & gloriam. Interim regia tua Maieestas ab eo postulabit, si
indiguerit, sapientiā, & ipse daturus est abunde nec imprope-
rabit. Hætenus per digressionem, vnde regrediemur ad ex-
plorationem cometæ, eius præsertim, qui nobiscum nuper al-
quamdiu comparuit, audituri, quid is portenderit.

¶ Quid & quibus portenderit cometes qui hoc anno
post Christum natum M. D. XXXI. Calendas.
XIX. Septemb. Moguntia & alias primo visus, & e-
uidenter ab omnibus est notatus.

CAP. XVI.

¶ Qum non me fugiat iam deinde quæri, quid nam mali
cometes qui nuperrime nobiscum, hoc f. anno post na-
tum Christum M. D. XXXI. circiter XIX. Calend. Septēb.
visus est, & adhuc, dum hæc a me scribuntur, palam videatur,
& quibus portenderit, haud erit, quo minus & huic sim pro vi-
R. iij rili

rili responſurus quæſtioni. Atq; vtiã non tã verax ſim responſurus quam non fui falſus interpres eius terræmotus, cuius anno ab hinc tertio tam tremorem quam non multo poſt tempore effectum, nec ſine diſpendio & quidem impune hæctenus) Moguntia ſenſit. De quo noſtrum extat reſponſum, in Arnales non dubia fide relatum: Porro hic nobis eſt ſermo ſulceptus de cometa nuper rime ſuborto, qui certe non poteſt non æque magnam atq; communem omnibus tam eccleſiaſticis quam plebeis iſdemq; Laicis (velut typus hoc ſubſequens loco non obſcure declarat) malorum congeriem portendere, & ſingularem quandam toti quidem orbi correctionem & plagam. Significavit hoc ipſum cometæ forma & figura, quæ fuit ad modum ſcopæ vel virgæ vel facis virgei. Quam ſane figuram virgæ, credimus figuraffe & prædiſſe nobis virgam, de qua dudum per Prophetam dominus. Viſitabo, inquit, in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorũ. Conſuevit utiq; deus Opt. in certiore admonitionem ſignis portendere, quæ a ſignatis non diſſideant in forma. Quemadmodum ille oſtenſurus prædicaturusq; Iudæis captiuitatem Babylonicam, dixit ad Hieremiam: Fac tibi vincula & catenas, poneſq; eas in collo tuo, & c. ad deſignandum captiuitatem illorum. Sic idem Titi Veſpaſiani exercitus contra Hieroſolymitanos antea in aſtris præſignauit per in cælo haſtas quaſi cohortes armatas, & per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, quos illi dudum antea multisq; diebus ſed admodum negligentes conſpexerũt, in ſignum proculdubio quod olim eſſent ab hoſtibus diripiendi vna cum ſacris ſuis. Id quod anno poſt Jeſu aſcenſionem. XLII. factum non ignoramus, ſub T. Veſpaſ. Imp. Nonne & cruces, quæ anno poſt Chriſtum natum M. D. de cælo in veſtes hominum cadere videbantur, atque inibi apparere, ſuum præſignarunt effectum? utpote funeſtum illud bellum in ter Illuſtriſt. principem, Rupertum, filium tertio genitum Phiſippi Comitæ Palatini Rheni, principis Elect. & inter Illuſtriſt.

ſtriſt. principem Albertum Bauariæ ducem? Siquidem illius vexilla in bello crucibus nigris, huus vero crucibus rubris conſignata fuerint, ſintque hoc nimirum pacto completa anno poſt Chriſtum natum M. D. IIII. quæ cruces illæ cæleſtes anno poſt eundem natum M. D. prius non ſine horrore portenderunt. Verendum proinde, ne cometa hic noſter, ad modum virgæ, prædiſſerit nobis, virgam illam Prophetiſtam, qua deus noſtraſit peccata correcturus. Si quidem hic cometes fuerit naturalis, nihil plane in eo fuiſſe intelligemus quod non ſummi quiddam mali portenderit ex eo, vnde ipſum velint productum Philoſophi. Primum quidem quod ille iuſta ex parte ſic ab occaſu propemodum deſlexerit ad Aquilonem, vnde, Propheta teſte, omne pandetur malum, vt nihilominus interim & reliquas cæli terræque partes ſat mirabundus adſpexerit; vt qui ſibi non æquo ſemper nec ſitu nec motu conſtiterit. Addiderim, quod iſverſicolor ſedula mutatione apparuerit, utpote modo ſub pallidi, id eſt plumbei & Saturnini, modo rubei & Marciani coloris iuſta ex parte viſus. Inſuper, quia ille quoque ſub Saturno & Marte, planetis & ſignis paulo iniquioribus ita duraffe perhibeatur ab Aſtronomis nonnullis, vt æque nobis famen & bellum atque peſtem nec vni ſolum & alteri terræ, ſed toti quidem orbi portendiſſe videatur, quoniam in omnes ferme cæli partes portentofe fuerit mobilis idemq; verſatilis. Præterea ſi idem cometes ſupernaturalis, & a deo præter rerum & naturæ ordinem vel natura media productus ſuit, non potuit identidem non orbi peſſima quæq; mala portendere: quum ſine controuerſia per eum deo Max. ſuam fore vindictam eis ſignificauerit omnibus q; peccarunt, & impoenitentes peccando perſeuerant. Imvero quis negauerit ſic totam vbiq; terram eſſe corruptam iniquitateq; diſſertã vt merito Deus ille Max. ex eodem cometa quaſi ex nube quadam dixiſſe videri poſſit? Finis vniuerſæ carnis venit coram me. Repleta eſt terra iniquitate a facie eorũ, & ego diſſipam eos cum terra. Siquidem omnes declinauerint ſumilq; inutilis facti ſunt.

FRIDERICI NAVSEAE MIRABILIVM.

fiat, nec sit, qui faciat bonum, nec sit vsq; ad vnum. Id quod vt ita esse nemo facile sit inficias iturus, ita nemo est arbitror, q ne gare aulus sit, hunc ipsum nostri temporis cometam plarisque omnibus communem variarum calamitatum congeriem portendere, praesertim vbi tam prorsus iniquae temporum & mortalium, & eorum, quae nunc toto passim orbe geruntur conditionis rationem habuerit: quando quidem nihil nunc vsquam (pro dolor) amalo sit immune, nec quod sibi recte constet, laboretque alicubi caput cum membris vsq; adeo vt totum fere corpus sibi ipsi nulla etiam Cometa apparente ruinam & in ternitionem portendat mineturque, & imprimis quidem, quod nunquam fuerit quam hac tempestate nostra vberior vitiorum copia. A deo nimirum, vt haud putem futurum, quod nostris moribus additura sit posteritas, quum omne stet in praecipiti vitium, Proinde non est toto terrarum orbe vereor, qui se prorsus & vndequaquam ab huius criniti syderis portento tutum fore possit adfirmare, nisi qui nullius sibi est mali conscius. Quamquam ne is quidem futurus sit vbi que a clade immunis, quin vel ob peccatum alterius cladem quae futura est, fortasse sit subiturus, in suam tamen salutem non perditionem, vtpote cui, quia Deum diligit, vel pessima quaeque operentur in bonum. Quo sane pacto Deus ipse Opt. Maximus pro sua inperuestigabili sapientia & iustitia plerumque probos atque corripit atque improbos, vltimas, scriptura teste, peccata patrum in filios & in tertiam & quartam generationem: quamvis patriarcha ille Abrahamus iustum cum impio perdendum non putauerit, ac ipsi quoque meliora speremus, qui per poenitentiam dei Opt. Max. indignationem flecti posse haud quaquam dubitamus, vt ex capite subsequenti, eodemque huius nostrae super Cometarum conditionibus explorationis vltimo commonstraturi sumus.

LIBER VI. Fo. LXIX
TYPVS COMETAE, QUI HOC
Anno post Christ. natum M. D. XXXI. apparuit.

AN MALA QVAE COMETES
portendit ne eueniant quoquo modo praeniri
& immutari queant.
CAP. XVII.

S

Supereft

SVperest Ferdinande rex inclyte, idemq; Cæsar augustiss-
Sime, vt regia eademq; inclyta tua Maiestas, vtcumq; (quod
equidē sciam) sibi nullius cum Apostolo mali conscia, pro pec-
cato populi regem illum Ninititarum longe cordatissimū imi-
tetur, ac surgens de regio throno tuo nobiscum vna sacco indu-
atur, supplex in hæc verba cum rege Manasse, numero dū
taxat verborum mutato, oratura. O domine deus omnipotens
qui fecisti cælum & terram cum omni ornatu eorum &c. que
pauent & tremunt a vultu virtutis tuæ. & in sustentabilis ira
super peccatores comminationis tuæ, immensa vero & inuesti-
gabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es domi-
nissimū sup oēm terrā, longanimis & multū misericors & pœ-
nitens super malitiam hominum. Tu autem domine secundum
bonitatem tuam promisisti pœnitentiam non iustis Abraham,
Isaac, Iacob, ijs qui tibi non peccauerunt. Nos vero peccauim-
us cum patribus nostris & iniquitatē fecimus, ideoque fle-
ctimus genua cordium nostrorum, precantes ex te bonitatē do-
mine: quoniam peccauimus domine peccauimus, & iniquita-
tem nostram agnoscimus, petimus rogantes te domine, remit-
te nobis, remitte nobis, ne simul perdas nos cum iniquitatibus
nostris, ne que in æternum referes mala nobis, quia indignos
saluabis nos secundum magnam misericordiam tuam, de nos-
tris peccatis in furore tuo vindictam non sumpturus &c. Nūc
demū CLEMENSIS REX, quis scit, imo qd
dubitatur, si ad hunc modū ex animo pœnitentes humiliabimur
sub potētī manu DEI MAXIME, ipse a furore suæ in nos
iræ reuersurus ignoscet & non peribim? Quid nī sic credam?
de eo, quom non ignoremus quā clementer susceperit ille qn-
dam Ninititarum pœnitentiam, vt quoniam ij de via sua mala
conuersi sunt. Idem quoque misertus sit super malitiam, quam
loquutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Quor ipsū non
spereamus illum & nobis facturum, quando nunc æque sit atq;
olim.

olim misericors, vt pote cuius misericordia plena ē terra & vs-
que ad cælos mirabiliter magnificata, nec eius adhuc breuiata
sit manus, vt saluare ne queat, nec eius sic auris aggravata, vt
non exaudiat, modo nostræ iniquitatis inter nos & ipsum non ai-
uidat, nec peccata nostra a facie ipsius ne possit exaudire abscon-
dant. Insuper haud est, vt a signis cæli timeamus, quom illa si-
ne Deo Maximo nil plane valeant, vt quæ ad nutum illius faci-
ant, cui seruiunt sydera vniuersa. Non est igitur, inquam, vt
portentum huius syderis vel quamlibet malum, sed cum time-
amus, qui nostri est omnium & huius creator syderis & astro-
rum omnium. Qui cum eius sint opera cæli, facile eos pro nu-
tu suo & sydera in eis quoq; ceu opertoria quæpiam mutare
poterit, mutaturus & huius crinitū syderis portentum, vbi pœ-
nitentes tempus nostræ visitationis non (vt olim Hierosolymī-
tani) neglexerimus. Illi enim (quod omnino constat) etsi pari,
quo nos sydere inter cætera prodigia petinde atq; vero cæli e-
dicto ad pœnitentiam reuocarentur, tamen aut non credi-
derunt vel cæci & pertinaces cæli minas contemplerunt.
Ad quorum vindictam licet Deus ille Optimus Maximus len-
to admodū gradu processerit, tarditatē tamē ipse suam supplicij
grauitate tam prodigiōse compensauit quam illis antea porten-
tose minatus vindictam fuerat, vt cuius vltio antecederem sce-
lestum raro pede claudō deseruerit. Ipse enim nequaquam im-
pune se contemni sinit, qui dominus est omnium. Atque vtinā
eorum, de quibus memini, Hierosolymitanorum non essemus
tā opere similes, & tot pariter interm non secus atq; illi signis
& prodigijs admoniti non contemneremus illius pietatem &
clementiam, qui suam nobis dexterā potius per ea ostēdit quā
infert, nimirum eius modi sua nos bonitate & longanimitate ad
pœnitentiam adducens. Quā sane nisi susceperimus, haud sup-
erit aliud, quam hoc grauis supplicium, quo sæpius admoniti
respicere noluimus, vt qui post tot tamq; portētofa hisce an-
nis cælo, terra mariq; signa & prodigia, & hoc tā demū q; tam
clārū in cælo sydus, quod recte Cometem vocāt, non aliter atq;
V h verum

FRIDER. NAVSEAE MIRABILIVM.

veram celi edictum caeci pertinacesque negligere vixi sumus. Cuius profecto portentum (vt idem saepius ex animo repetā) non secus effugiemus, quam vbi supplicii pro peccatis nostris poenitentia iustam illius in nos indignationem flexerimus. Si quidem ille solus sit, qui tanti prodigij portenta mutare possit, vt qui illud vel solus in signum prodaxerit, de seipso dicens. Ego dominus, & non est alter, formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Vnde Propheta quidam non ad spernandus ait. Si erit malum in ciuitate, quod dominus non fecit. Ideoq; nolim tā esse iniq;us Christianae pietatis Theologaster, vt velim sequi vanā & plane superstitiosam illā praeceptorum Rhomanorum aliorumq; populor; circa prodigia, omnia & ostenta obseruationem, quam illa ipsa pietas iam olim prorsus repudiavit, omnia pie & sapienter ad diuinam prouidentiam referens. Cuius & hoc quidem loco me religioni satisfacturum arbitror, si quicquid est, quod vel de Cometis. vanā illa vetustas paulo superstitiosius seruauit, ad Dei Optimi Maximi prouidentiam refero, piaque voce testor, nihil supra nihil infra fieri, quod non illius aut iussu fiat aut permisso. Cuius diuina gratia Inclyte Caesar regiam eandēq; inclytam tuam Maiestatem non solum ab huius portento solyderis, sed & ita ab omni malo nunquam non tueri dignetur, vt praeterq; omnes a malo, te feliciter superstitē & incolumi, sumus immunes. Id e quidem tam ex animo optauerim quam quod maxi me, non ignarus, salutem illi nostri esse omnium salutem. Quod modo reliquum est, rex sacratissime supplex oro, quo vere gloriosa & regia illa tua Maiestas, hoc quicquid meae est ad ipsam operae, cura, diligentiae & explorationis, pro sua illa regia plane que innata pietate & clementia, quae admodum priora mea omnia, sic boni & quicq; consulere dignetur, vt id illi gratum fuisse quoquo modo sum intellecturus, aliud nec cupiens nec ambiens.

Soli Deo Opt. Max. laus, decus & gloria.

FRI

FRIDERICI NAV.

SEAE BLANCICAMPANI, DE PRAE-

cipuo huius anni post Christum natum M. D. XXVIII.

apud Moguntiam terramotu responsum.

Liber Septimus.

Math. xxiij. Marc. xij. Luc. xxi.

Et erunt terramotus per loca & fames, initia dolorum.

PIENTISSIMOVI.

ENNENSIVM EPISCOPO D. IOAN-

ni Fabro & inclytiss. Rhomanorum regis Ferdinandi a consi-

lijs digniss. & consultiss. domino & patrio suo selectiss-

imo, Fridericus Nausea. S.

EN ornatissime praesul, responsum, qd anno abhinc III. rogatus de terramotu reddidi Reuereudo ac nobili viro D. Laurentio Truchessio a Bomesfenden. Moguntino tā Decano. Id qd vna nunci tibi, Meccenati meo incomparabili vel proinde reddo, qd hoc ipm anno superiore Augustae i comitijs Imp. p bona memoriae Heilmannū Pfleger, familiarē meū, optima apud nos spei adulescentē, meaq; illic negotia fidissime sollicitate tuo quali iure exegeras, studijq; in eo meum magnope, vt ipse aiebat, collaudaras: qpe alienus admodū ab istis inq; ignauisq; Criticis, qputant nos re imibnā professioni prorsus dissentaneā tractasse, pinde atq; deceat Theologū (cui tamē nomine vt me non dignor, ita eum me esse fateri non audeo) esse Analphabeticum, non autē nec Philosophiae nec Astronomiae nec Physices, nec hoc genus disciplinae: quoquo modo gnay, vt pote hoc nimis pacto non tā Nauseā tuā quā Abrahamum, S in Moscu

Mosen, Daniel. Babil. Orig. Damasc. August. Hierony. Bed. vtrūq; Picq; Antoniū, lo. Pontanū, Bap. Mantuanū, Erasmm. Roterodamū & id gen^o tā veteris quā noui Instrumēti tāq; veteriores quā recētiōres Theologos, vita & doctrina longe eminentissimos nulla qdem ratione dīnantes, vt q; vel hęc vel hoc gen^o alia cum nouerunt tum tradiderunt, haud ignorātes, quā deceat Theologos non modo discīplinis humanioribus sed & Dialectica, Rhetorica, Arithmetica, Musica, cum primis autē reꝝ naturalium veluti syderū, animantium, arborū, gemmarū, locorū, reꝝq; hoc genus aliarū cognitione eruditos esse. Siquidem de huiusce modi rebus diuinā passim scripturā commemorant, nec possunt sacra Biblia sine illarū scientia vtiliter intelligi. Quorū consummata cognitio non vnus sed omnis disciplinā cognitionem a Theologo exigit. Non est proinde, vt pluribus hōsce meos de reꝝ nō tam naturalium quam diuināꝝ exploratione labores excusē, qui alias in nostro Gorgia ad reuerendissimum Cardin. D. Laurentium Campegiū Sacrosanctę sedis Apostolicę ad Inuictiss. & potentiss. Imp. Carolū. V. a latere Legatū & digniss. & ampliss. iam olim partes nostras aduersum eiusmodi iniquos & stolidos studioꝝ emulos pro virili tutatus sum. Quas ipse tuo patrocinio sic (spero) defendes, vt plane nolis te non legisse quicquid hoc nostri est de terrę motu responsum. Quod nostrę sup huius anni cometa explorationi adiciendum putauī, quā hęc cum illa non nihil affinitatis habere videbatur, quemadmodum pienuissima paternitas tua iudicio suo longe acerrimo non obicure, nec fortassis sine fructu, censebit. Quę interī nobis & vniuersę Reip. Christianę, per quam diuissimē & felicissimē valeat, mei memor nedū apud inclytam regiam Maiestatem, sed & apud Reuerendissimum Card. Tridentinum, principem omnium, quos terra fouet, laudatiss. cuius Reuerendiss. Amplitudini me diligēter commendatum facere dignetur eadē pietiss. tua paternitas. Quę itēꝝ bene valeat. Ex Moguntia. Calend. Septemb.

Anno Christi M. D. XXXI.

¶ AD

¶ Adeundē pietiss. Viēnensū ep̄m D. Ioannē Fabꝝ, regium consiliarium ampliss. Friderici Nauseę propositio.

Nostra Ioannes spectiosa toto
Orbe laus, & dulce decus, leuamen
Maximum, tu gloriana nostra magna
Magna per orbem.

Quid petis terram moueat, requiris
Quir tremat tellus, veniant & vnde,
Quidque portentant pariter sub ima
Parte tumultus?

De quibus quid nostra Minerua sentit,
Et quid accepi studio, quid ipse
Denique expectus didici vel vtu

Arteque dicam.
Huc precor conuerte animum, patrone
Atq; Mæcenas Reuerende, mecum
Hunc meum sortire nouum benigna
Mente laborem.

¶ Inuocatio diuini numinis.
Scrutator rerum vultu qui conspicias amplo
Quamlibet occultis abdita cuncta locis
Huc ades, & nostris audacibus annue coeptis
Propitioque nouos funde fauore modos.

Sit mihi fas abstrusa loqui, & cellare sub alta
Pandere non ficto condita vera stylo.
Vnde tremor terris, tanti dicende tumultus
Ad nostros veptiar nocte dieque lares?

¶ Physicos quondam plurimum de causa
terremotus disputasse & variasse.

Non nuper cepit, dudum sed quæstio terra
De motu Physica magnis ratione magistris
Discutier, nec conuentum, sub iudice mansit
Lis indefinita, sopsis agtanda peritis,
Hinc mota quondam terra, incerto staturerunt
Nomine Rhomani ferias de more celebres.

Ne, si non veris facerent dijs sacra prophanis
Sic falsa populūmox religione ligarents

¶ Vnde veniat terræ motus.

Porro vsus docuit, rei magister,
Tellurem modo pulsibus moueri
Aquarum, modo flatibus sub ipsas.
Ventorum subeuntium caue rnas
Quis motis inibi mouetur vna
Illa, & sæpe tremens facit ruinam,
Atque vibes quatit, hæc simulque sternit
Arces, templa, domos, agrosque latos.
Sic longo Dicearchidos tumultu
Arces adfiduam tenent ruinam.
Sic motu Pelopeia ad acta longo
Sensit damna, graui simulque motu.
Sic Campania (teste veritate)
Oppressit miseræ dolenter vibes.

¶ Quid portendant terræ motus.

Quur tellus moueatur ac tremiscat
Pandimus exiguis, Lector amice, modis
Restat, nunc referam quid hinc futuri
Portendat motu hæc sic tremefacta suo.
En rerum varijs docemur actis
Post terræ motum plurima damna sequi
Sane hic sæpe tumultuosa nobis
Bella instare noua soditione monet.
Et famem, pariterque pestilentem

Pestem, & multiplicem non sine clade necē

FRIDERICI NAVSEAE IN PRAE-
cedentia carmina commentariolus.

CAVSAM TERRAE MOTVS FVIS.

se antiquis perinde dubiam. CAP. I.

Q Vanta fuerit olim de terræ motu, inter Philosophos
haud sine controuersia Disputatio vel vno Poetæ loco
admonemur

admonemur, quandoqdem ille inibi Philosophiæ quondam p-
inde atque ex Catalogo partes enumeraturus de terræmo-
tus quæstione haudquaquam siluerit. Inquiens.

Me vero primum dulces ante omnia Musæ
Quarum sacra fero ingenti percussus amore
Accipiant, cælique vias & sydera monstrent.
Defectus solis varios, lunæque labores,
Vnde tremor terris, qua vi maria alta quiescunt.

Obicibus ruptis, rursusque in seipsa residant.

Hæc ille, & (vt omnia) docte simulq; gnauiter. Inter quidem
eruditos olim omnino de terræmotus ratione non conue-
nit, & quæ obrem hic fieret, non modo communibus hominum
sensibus opinionibusq; comptum non fuit, sed ne inter Physi-
cas qdem Philosophias satis constitit. Inde factum, quod Aulo
Gellio testante, veteres Rhomani cum in omnibus alijs vitæ of-
ficijs, tum in constituendis religionibus, atq; in dijs immortalibus
animaduertendis castissimi, cautissimiq; vbi terram mouit
se fenserant, nunciatumue erat, ferias eius rei causa edicto im-
perabant, sed dei nomen ita (vti solet) cui seruare ferias, oportere,
statuere, & edicere quiescebant, ne alium pro alio nomi-
nando falsa religione alligarent. Idq; ita ex Decreto Pontificū
obseruatum Marcus Varro dicit, quoniam & qua ui & per
quem deorum dearumue terra tremere, incertum esse.

¶ Vnde certo nascantur terræmotus. CAP. II.

Q Vamuis etiam Babylonicorum placita (vt scribit Plini-
us) motus terræ hiatusq; & cætera omnia ui syderū sic
ri exitumarint, equidem vero non dubito, terrā aliquando mo-
ueri atq; tremere propter aquā subterea genitalem eamq; mo-
tū simul & illā concutere, vt vasa aquæ, indeq; Neptunum En-
nosgeon & Silichthona. i. Terriqualsonem, & Tellurimotore
appellari coeptū, & eandē aliquādo Terrā moueri, plane puto
violētia ventorū iconcauis terræ conclusorū, q; moti etiā mouēt
terrā. Cui qdem sententiæ subscripsit iā olim Plin. vētus danta-
xat motū terræ esse in causa ratus, neq; eim vnquā itremiscere

T terras

terras nisi sopito mari, cæloq; adeo qdē tranquillo, vt volat⁹ auiū non pendeant, subtracto oī spiritu, q vellet, neq; ynquā, nisi post ventos conditos. In venas & cauernas eius occulto adflatu. Inibi em̄ accepim⁹ vētos anhelitēs nunc icursare huc, nunc p citos illuc cogi, insistenteq; aditum explorare, & deniq; singu latentare, si qua forte laxatis (vt ita dixerim) claustris erumpe re possint, tremēte interim terra, ruinaq; vsq; adeo minante, vt plerunq; saxa dissiliant, turges procumbāt, arces atq; templa concidāt, neq; hoc aliter fieri censē, quā vbi nō in pectore spūs sūstīt, & nullā aurā, neq; dat neq; sulcipit, tū sentim⁹ intercepta p inde anima tremore artus occupari, pugnā intus excita ri, horroremq; extremis in partibus ita micare vt is collectis tā dem viribus via facta ruptisq; meatib⁹ vehementi sonitu erum pat. Eā ob rē non defuere, qui non aliud esse in terra tremorē, quā in nube tonitruum putarunt, nec hiatum aliud, quam cum fulmē erūpit icluso spiritu luctante, & ad libertatē exire nitēte

De incommodis terræmotuum. CAP. III.

Quam vero portentosi nonnunquam Terræmotus fuerint, iisdēq; passim multiphariamq; obfuerint atque noceant, exēplis oppido quam multis instruumur, & ijs dictū qdē iuxta atque auditu horrendis. Sane tradunt scriptores motu quondam terræ vrbe Lacedæmoniorū totam corruisse, itēque partē Taygeti montis multo maximam ad formam puppis emi nentē abruptam, cladē insup eam p̄ssisse ruinam. Est & memorie proditum, Tiberij Cæsaris principatu XII. vrbes Asię, vna fuisse nocte valido terræ motu prostratas. Anno quoque post Chm̄ natum D. CCC. XLIII. Lothario Ludouici primi filio Imp. totam pene Italiam terræ motu concussam ferunt, & locis inde icertis vrbes & montes corruisse. Et tanno deinde post Chm̄ natum. M. CC. XIII. Impante Frid. ei⁹ nois scdo tam vehementes terræmotus fuisse scribunt, vt eorū cladē in montibus Salsis ad gn que hoim milia p̄ssē phibeantur. Anno itidem post Chm̄ natum. M. CCC. LVI. Impante Friderico eius nois tertio, tm̄ fuisse motum terræ adfirmant, vt p ipsum multa regni Neapol. oppida corruerint, inter que cadētia testā

& ædificia circiter triginta milia hoim misere depierint, ac ipse splendiores Neapolitanorū ædes discisse distictaq; sint. Silu erim̄ interea & terræmotus minime vulgares, qbus idem regnum nostra & patrię memoria Imperante Maximiliano, vna cum vniuersa propemodum Italia plurimum piclitari cepit.

Vbi & quando frequentius sint, & quousque durent terræmotus. CAP. III.

Terræ motu frequentius laborant & loca maxime qdem maritima, quando nec interim montos a illo vacent, & autumno sane crebrius ac verē vnde & Gallias & Aegyptum minime quati autimant, qd hic æstatis, illic hyemis causa obfiet. Fierique terræmotum noctū crebrius quam in re die, & propinqua qdem luce crebriore didicimus, ipsos que expti sumus ven to emerfo desinere, & durantes non ante quadraginta dies sūti, vt cunq; aliquando tardius, quum alias annuo qdem & bienni spacio durarint, interiecto aliquoties, tum horarū tū dieꝝ interstitio. Circa em̄ Annū a Christo nato. CCCC. LXXI. Impa. Anastasio. Terræ motum longe maximū apd Constanti nopolim quatuor continuo menses durasse legimus, & tum de sisse demū, quū infantulo quodā monitore, ter cantatum est. Sāctus, Sāctus, Sāctus; deus fortis & immortalis miserere nobis. Et anno itidem post Chm̄ natū M. LXXXVIII. Imper. Henrico eius nois Quinto Terræmotum in Italia pleris que i locis quadraginta dieb. durasse a maiorib. intelleximus.

Plurimum differre terræmotus. Cap. V.

Nec interim clā est, magnā esse in ipso genere motus differentiam, vt pote terram plurib. quati modis: si qdem eam non sine piculo moueri, quando ipsa vndantis fluctusque more inclinatur ac volutatur, aut quum in vnam partem tota semota impellit. E diuerso citra periculum quati illam, quum vibrat crispante ædificiorum crepitu, & cum intumescit ad surgens al tero que natu resideat & quum concurrentia testā contrario icu arietant, quando alter motus alteri renititur. Cuiusmodi Terræmotum, nec sane contemnendum in hac incluy

T ij ta nuper